

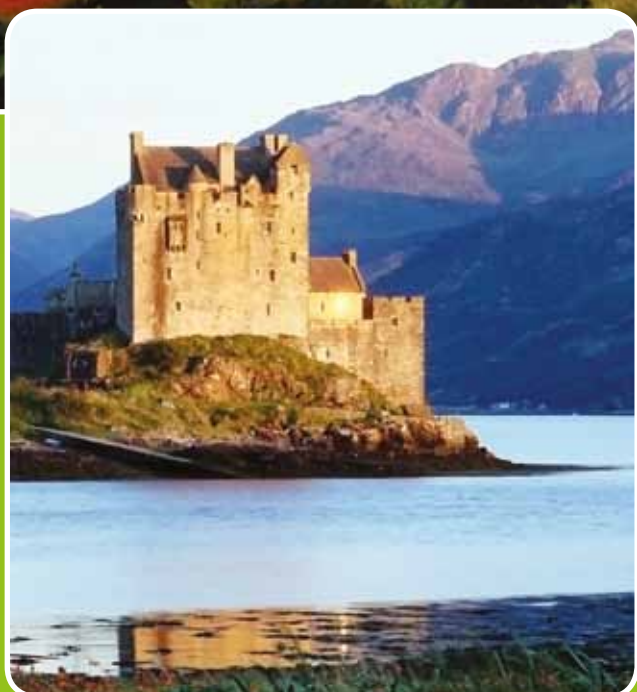
Revija

Br. 3
HR

Kolovoz 2012.

ruralnog razvoja Europske unije

Publikacija Europske mreže za ruralni razvoj



Ruralna raznolikost

Glavni urednik: Rob Peters, voditelj odjela – Europska mreža i nadzor politike ruralnog razvoja, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj, Europska komisija. **Autori i suradnici:** Adrian Neal, Elena Saraceno, Tim Hudson, István Fehér, John Powell, Charles Abel, Kaley Hart, Clunie Keenleyside, Carmel Fox, Annette O'Regan, Laurent Delcayrou, Wendy Jones, Justin Toland, Jon Eldridge, Omar Bessaoud, Xavier Delmon and Philippe Perrier-Cornet. **Autorska prava na fotografije:** Tim Hudson, © European Union (1995 – 2010), Christiane Herty, Pembrokeshire Produce Direct, John Hempenstall, Yiannos Mavrommatis, Stefan Benko for BirdLife International, Jens Morin, Martin Hellicar, North Pennines AONB Partnership, Carmel Fox, Daniel Johansson, Elena Hadjinicolaou, Wirtschaftsförderungsgesellschaft Vulkaneifel mbH, Microflex, Fons Jacques - Bureau Leader Eschdorf, SOPRIP Spa, Koen Wellemans, Marko Koščak, Schleswig Holstein, Bernard Lafon, Ruairí Ó Conchúir, Katerina Raftopoulou, Institute for European Environmental Policy.

Pozivamo vas da se pretplatite na publikacije Europske mreže za ruralni razvoj (EM RR) na:

<http://enrd.ec.europa.eu>

Također možete besplatno naručiti tiskani primjerak u internetskoj knjižari EU-a:

<http://bookshop.europa.eu>

Također možete besplatno naručiti tiskani primjerak u internetskoj knjižari EU-a:

http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm **[publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm](http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm)**

Sadržaj *Revije ruralnog razvoja EU-a* nije nužno odraz mišljenja institucija Europske unije.

Revija ruralnog razvoja EU-a izlazi na 6 službenih jezika EU-a. Rukopis je završen u prosincu 2009. godine. Originalna publikacija izdana je na engleskom jeziku.

Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (DG AGRI) i Europska mreža za ruralni razvoj (ENRD) ne odgovaraju za kvalitetu hrvatskog prijevoda *Revije ruralnog razvoja EU-a*.

Izvornik na engleskom jeziku pod nazivom *EU Rural Review n°3 – Rural Diversity* objavio je Directorate-General Agriculture and Rural Development ©European Union, 2010

Prijevod *Revije ruralnog razvoja EU-a* na hrvatski jezik:

© UNDP Hrvatska, 2012.
Radnička cesta 41/8. kat
HR-10 000 Zagreb
www.undp.hr

Odgovornost za prijevod *Revije ruralnog razvoja EU-a* leži u cijelosti na UNDP Hrvatska.

Prijevod s engleskoga: Ivona Filipović-Grčić
Lektura: Mirjana Paić-Jurinić
Uređivanje: Ivana Laginja i Nikola Žunić
DTP: Krešimir Kraljević

Tisak: Tiskara Zelina
Naklada: 300 primjeraka

Za sve dodatne informacije o Europskoj uniji posjetite: <http://europa.eu>

Tiskano na recikliranom papiru.

Ova publikacija služi isključivo za informiranje i nije pravno obvezujuća.



Sadržaj

'Unutar zone znanja'

- PREDGOVOR LORETTE DORMAL-MARINO, ZAMJENICE GLAVNOG DIREKTORA UPRAVE ZA POLJOPRIVREDU I RURALNI RAZVOJ EUROPSKE KOMISIJE 4

EM RR info

- EUROPSKA MREŽA ZA RURALNI RAZVOJ: POTPORA DINAMICI RURALNE RAZNOLIKOSTI..... 6

Razvoj ruralnih područja

- RURALNA RAZNOLIKOST: MOGUĆNOSTI I IZAZOVI PRED POLITIKOM RURALNOG RAZVOJA EU-a..... 10
- I. PRIORITETNA OS: UČINKOVITO KORIŠTENJE POSEBITOSTI PROIZVODA POLJOPRIVREDNOG I ŠUMARSKOG SEKTORA 14
- II. PRIORITETNA OS: PODRŠKA OKOLIŠNOJ RAZNOLIKOSTI EUROPSKOG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA ... 20
- III. PRIORITETNA OS: POMOĆ RURALNIM PODRUČJIMA DA NA NAJBOLJI NAČIN KORISTE RURALNU RAZNOLIKOST ZA DRUŠTVENO-GOSPODARSKI RAZVOJ 28
- IV. PRIORITETNA OS: SURADNJA KAO KLJUČ RAZVOJA RURALNIH PODRUČJA..... 34

Stanovnici sela – europski građani

- PUT PREMA ODRŽIVOJ POLJOPRIVREDI U FLANDRIJI 41
- NAJVAŽNIJE JE POŠTIVATI RURALNO STANOVNIŠTVO..... 43
- RURALNI RAZVOJ: PARLAMENTARNE PERSPEKTIVE..... 45

Ruralni razvoj u žarištu

- KVALITETA SEOSKIH PROIZVODA: PROMICANJE I UNAPRJEĐENJE RAZLIČITIH PROIZVODA RURALNIH PODRUČJA 48

Tema rasprave: ruralni razvoj

- BIORAZNOLIKOST EUROPSKE UNIJE: POKRETAČ ODRŽIVOG GOSPODARSTVA U RURALNIM PODRUČJIMA 52

Istraživanje ruralnih područja

- STUDIJA RECA-e: USKLAĐIVANJE SAVJETODAVNIH USLUGA RURALNOM SEKTORU S RAZLIČITIM POTREBAMA RURALNOG RAZVOJA 58
- TRUEFOOD: POVEĆANJE KONKURENTNOSTI EUROPSKIH PROIZVOĐAČA HRANE..... 60

'Unutar zone znanja' Jeste li znali...



...da u ruralnim područjima Europe živi više od polovine stanovništva EU-a, koje govori 60-ak različitih nacionalnih ili regionalnih jezika i nastanjuje 9 različitih bio-geografskih regija. U ruralnim područjima EU-a nalazi se i oko 180 lokaliteta svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a, potiče se 70 različitih oblika poljoprivredne djelatnosti, postoji 350 kategorija krajobraza i 76 vrsta šuma.

Već i ovih nekoliko podataka jasno pokazuje koliko su velike i duboke razlike među ruralnim područjima Europe. Takva raznolikost otvara niz mogućnosti politici ruralnog razvoja EU-a, ali je i stavlja pred mnoge izazove. Upravo je zato, nakon Konferencije u Salzburgu 2003. godine, „očuvanje raznolikosti europskih ruralnih područja“ postalo jedno od njenih temeljnih polazišta.

Smjer kojim je Politika ruralnog razvoja krenula nakon spomenute konferencije, i potom takozvani Zdravstveni pregled Zajedničke poljoprivredne politike EU-a iz 2008. godine, doveli su do određivanja aktualnog operativnog okvira koji može odgovoriti na pitanje raznolikosti ruralnih područja. Isti se pristup ogleda i u Strateškim smjernicama Zajednice, koje inzistiraju na prilagodljivosti pri programiranju i provedbi aktivnosti politike ruralnog razvoja. One su usmjerene na lokalne korisnike, a njihova je svrha osigurati da sva 94 programa ruralnog razvoja (PRR) vode računa o razvojnim potrebama krajnjih korisnika. Osmišljavanje pristupa koji bi u cijelosti obuhvatio ruralnu raznolikost, glavni je cilj EU-a.

Da bi se zacrtani strateški ciljevi postigli, uvedeno je više od 40 različitih mjera. One bi trebale pomoći zemljama članicama da ciljeve svojih programa ruralnog razvoja postave tako da se što uspješnije nose s bogatom raznolikošću i posebitim potrebama zajednica u svojim ruralnim područjima.

Mjere Programa ruralnog razvoja osmišljene su tako da ruralnim dionicima pomognu prevladati prepreke i bolje iskoristiti mogućnosti koje im pruža raznolikost ruralnog krajobraza. Primjerice, trenutačna Politika ruralnog razvoja aktivno podržava nastojanja europskih poljoprivrednika i šumara da postanu konkurentniji na sve globalnijem tržištu. Dopunskim mjerama potiču se investicije u ekološki prihvatljivo korištenje tla i na taj se način doprinosi zaštiti i očuvanju ruralne raznolikosti.

Postoje mjere koje vlasnicima zemljišta pomažu da zemljištem upravljaju kao „javnim dobrom“ te tako osiguraju održivo korištenje i raspodjelu naših ruralnih vrijednosti sadašnjim i budućim naraštajima. Ove se inicijative sve više povezuju s dugoročnim promicanjem i razvojem klimatski i ekološki prihvatljivih proizvoda i usluga čime se, gdje god je moguće, štiti europska bioraznolikost, unaprjeđuje kvaliteta vode i povećava energetska učinkovitost.

Različitim ulaganjima u ruralni razvoj žele se osigurati javna dobra i usluge i na taj način doprinijeti naprednim, zdravim, privlačnim i održivim ruralnim zajednicama te podići kvalitetu života u tim područjima. Ljudski čimbenik temelj je europske ruralne raznolikosti jer je lokalno stanovništvo glavna pokretačka snaga u zaštiti i očuvanju vrijednih resursa.

Ovaj broj *Revije ruralnog razvoja EU-a* posvećen je aktivnostima lokalnog stanovništva usmjerenima na razvoj raznolikosti ruralnih područja. Izborom različitih inicijativa u okviru politika i programa, te prikazom iskustava dionika iz raznih zemalja članica, *Revija* nastoji pokazati kako učinkovito koristiti politiku ruralnog razvoja za očuvanje raznolikosti ruralnih područja EU-a.

Nastavljajući se na sadržaj prethodnih brojeva, ovaj broj govori o tome kako Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (broj 1), te novi projekti ili politike koje doprinose inovacijama (broj 2), mogu pomoći stanovništvu što bolje iskoristiti resurse u seoskim područjima.

Jedna od važnih činjenica istaknutih u člancima koji slijede jest da je ruralna raznolikost dinamičan fenomen i da se razvojne mogućnosti otvaraju u trenutku kada su potpore politika odraz promjena koje se događaju u ruralnim područjima. Ruralna područja mogu imati nebrojeno mnogo dugoročnih koristi budu li pametno koristila resurse koji su im na raspolaganju. Zato je pronalazak najboljeg načina da se iskoristi bogata ruralna raznolikost Europe zajednički izazov. Radujem se stoga ako će ovaj broj *Revije ruralnog razvoja EU-a* doprinijeti informiranju europskoga ruralnog stanovništva o tekućim događanjima te istaknuti najvažnije razvojne izazove i mogućnosti koje oni otvaraju.



Loretta **Dormal-Marino**

Zamjenica glavnog direktora
Glavne uprave za
poljoprivredu i ruralni razvoj

EM RR info

Europska mreža za ruralni razvoj: potpora dinamici ruralne raznolikosti



Europska mreža za ruralni razvoj i razni oblici potpore kojima doprinosi očuvanju raznolikosti europskih ruralnih područja važan su poticaj učinkovitosti politike ruralnog razvoja EU-a

Europska unija sastavljena je od velikog broja različitih tipova ruralnih područja na kojima postoje različiti oblici zajednica, kultura, okoliša i gospodarstava. Ta je raznolikost strateška snaga EU-a, stoga se pri kreiranju politika zakonodavci vode idejom „za svakoga ponešto“. Takav stav predstavlja čvrst temelj za ruralni razvoj, ali je i koristan amortizer u vremenima krize.

Europska mreža za ruralni razvoj podupire posebnosti i različite razvojne potrebe ruralnih područja posebnim komunikacijskim, suradničkim i savjetničkim sredstvima. Uključivanje različitih ruralnih dionika u aktivnosti Mreže jamči usklađenost njezinih usluga s raznolikim zahtjevima ruralnih dionika EU-a.

Umrežavanje različitosti

Politike usmjerene na očuvanje ruralne raznolikosti EU-a suočene su s mnogim izazovima. Jedan od njih je i očuvanje postojećeg stupnja raznolikosti. Svako ruralno područje ima posebna obilježja, što znači da se politika potpora mora prilagoditi i voditi računa o mnogim lokalnim posebnostima svake od 27 zemalja članica. Ruralna politika EU-a istodobno treba doprinositi i ostvarenju horizontalnih ciljeva koji su zajednički ruralnim područjima svih zemalja.

Zadovoljavanje tih oprečnih potreba predstavlja dodatni izazov, pa Politika ruralnog razvoja EU-a mora ponuditi prilagodljiva rješenja za postizanje obaju ciljeva. Europska mreža za ruralni razvoj

(EM RR) tvorcima ruralnih politika stavlja na raspolaganje koristan mehanizam za rješavanje tog složenog razvojnog zadatka. Zbog nastojanja da se na jednom mjestu okupi umreženo znanje o ruralnom razvoju iz cijele Europe, u EM RR su uključeni predstavnici nositelja politika i projektni stručnjaci te istraživačke institucije koje se bave javnim, privatnim i civilnim sektorom.

John Lougheed, novi voditelj Odjela za Europsku mrežu i nadzor politike ruralnog razvoja pri Glavnoj upravi za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije, objašnjava kako je „glavna svrha Europske mreže za ruralni razvoj promicanje i

širenje znanja o ruralnom razvoju radi poboljšanja učinkovitosti europske politike ruralnog razvoja“. „Tu zadaću EM RR ostvaruje preko raznih oblika potpora ruralnom razvoju – od poticanja aktivnosti na lokalnoj razini do predlaganja smjernica na nacionalnim razinama i razini EU-a“, nastavlja Lougheed.

Omogućujući komunikaciju i razmjenu iskustava među područjima koja se nalaze na različitim razvojnim stupnjevima i kreću se u različitim smjerovima te imaju drugačija institucionalna uređenja, interese i potrebe, Europska mreža za ruralni razvoj podržava raznolikost unutar zajedničkog okvira.

Europske i nacionalne mreže

Razvoj strukture ruralnih gospodarstava i zajednica te okruženja u kojima se nalaze zahtijeva od Europske mreže za ruralni razvoj prilagodbu stalnim mijenama. Djelovanje u aktivnom okruženju nalaže praćenje i razumijevanje činitelja koji utječu na promjenu obrazaca ruralne raznolikosti diljem Europe. Stoga se Europska mreža za ruralni razvoj bavi praćenjem, analizom i širenjem znanja o spomenutim činiteljima, a u držanju koraka s brzinom promjena u ruralnim područjima pomažu joj nacionalne mreže za ruralni razvoj (NM RR).

NM RR-ovi i njihovi regionalni partneri i sami pružaju različite oblike potpore. Važan dio rada europskih NM RR-ova odnosi se na prepoznavanje primjera dobrih praksi u ruralnom razvoju koje najbolje odgovaraju potrebama i osobitostima njihovih zemalja. Tematske radne skupine (TRS) EM RR-a bave se i drugim komplementarnim aktivnostima.

Rješavanje zajedničkih pitanja

Tematske radne skupine zapravo su timovi stručnjaka i praktičara koji se bave prioritetnim tematskim sadržajima koje određuje Koordinacijski odbor Europske mreže za ruralni razvoj. Koordinacijskim odborom predsjedava Europska komisija.

Dosad su pokrenute tri tematske radne skupine. TRS 1 obrađuje temu „Određivanje teritorijalnih posebnosti i potreba u programima ruralnog razvoja“. Definiranjem posebnosti želi se doprinijeti učinkovitijoj provedbi Programa ruralnog razvoja (PRR). TRS 2 usredotočen je na prepoznavanje i analizu poveznica i sinergija između „poljoprivrede i šireg ruralnog gospodarstva“ kako bi se uvidjelo koje politike u kojim okolnostima daju najbolje rezultate te pronašli načini za njihovo unaprjeđenje. TRS 3 proučava „javna dobra i javne intervencije“ u kontekstu poljoprivrednog i ruralnog razvoja te istražuje načine za unaprjeđenje postojećih politika i mjera potpore javnim dobrima. Slijedom toga pokrenut će se i novi TRS-ovi.

Rob Peters, voditelj TRS-a 1, pojašnjava kako je „cilj ovog TRS-a doprinijeti uravnoteženijem razvoju ruralnih područja Europe. Da bismo ostvarili tu zadaću, prvo ustanovljujemo glavne činitelje koji doprinose raznolikosti ruralnih područja, a zatim analiziramo kako provesti mjere PRR-a u skladu sa posebnostima pojedinih područja.“ „Spoznaje do kojih dolazimo tematskim radom koristimo za razvoj definicija, pokazatelja i metoda rada koje nam zatim pomažu pri planiranju aktivnosti PRR-a za ovo i buduća programska razdoblja“, nastavlja Peters.

Pierre Bascau, voditelj TRS 2, kaže: „Zaključci do kojih dođemo tematskim radom poslužiti će tvorcima politika kao opće smjernice. Pomoći će boljem korištenju gospodarskih mogućnosti i omogućiti diverzifikaciju prihoda u gospodarstvima ruralnih područja. To ćemo postići proučavanjem važnih pitanja kao što su: na koji su način diverzifikacija ruralnog gospodarstva i poljoprivreda međusobno povezane; te kako poljoprivredne i ruralne politike mogu jedne drugu podržavati na obostranu korist?“



Zadaća TRS-a 3 jest pripomoći razvoju sadašnjih i budućih instrumenata politike. Njegov voditelj Martin Scheele napominje: „Svjesni smo da se razne intervencije PRR-a odnose na zaštitu javnih dobara, poput poljoprivredno-okolišnih i šumsko-okolišnih mjera, obnova sela, osiguranja ruralnog naslijeđa itd. Naša je zadaća prepoznati konkretne primjere relevantnih javnih dobara koja osigurava poljoprivredna aktivnost. Nakon toga ćemo analizirati djelovanja i učinke različitih aktivnosti PRR-a te iz toga izvući zaključke na temelju kojih ćemo definirati preporuke koji instrumenti i provedbeni mehanizmi politike doprinose stvaranju javnih dobara te koje su najbolje metode rada za djelotvornu provedbu politike.“

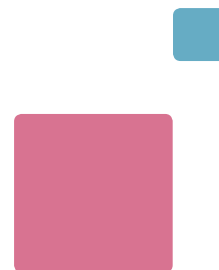
Tematski rad također je dio aktivnosti Europske mreže za ocjenjivanje ruralnog razvoja (EMO RR). Michael Hegarty, voditelj Odjela informiranja pri EMO RR-u, napominje: „Tematski rad Europske mreže za ocjenjivanje ruralnog razvoja usmjeren je na poboljšanje metode ocjenjivanja ruralnog razvoja i njene dosljednosti. Primjerice, istražujemo kako bolje razumjeti učinke ruralnog razvoja koji su posljedica različitih mjera ili činitelja. Osim toga, pokušavamo odrediti metodološke smjernice za učinkovitu procjenu okoliša.“

Komunikacija i razmjena iskustava

Koordinacijski odbor Europske mreže za ocjenjivanje ruralnog razvoja nastoji prepoznati probleme ruralnog razvoja i široko informirati javnost i zainteresirane o politici ruralnog razvoja. *Revija ruralnog razvoja EU-a*, brošura *RUR@L* i internetska stranica EM RR-a predstavljati će različite teme s područja ruralnog razvoja te izvještavati o napretku provedbe politike ruralnog razvoja EU-a i stupnju njezine usklađenosti s dinamikom i raznolikošću europskih ruralnih područja.

Umrežavanje značajno doprinosi razumijevanju ruralne raznolikosti i međudjelovanja unutar i između ruralnih područja te njihovo uvođenje pod zajednički europski okvir.

Haris Martinos, voditelj Kontaktne službe Europske mreže za ruralni razvoj





Razvoj ruralnih područja

**Ruralna raznolikost:
mogućnosti i izazovi
u okviru politike
ruralnog razvoja EU-a**



Raznolikost europskih ruralnih područja otvara niz mogućnosti, ali i predstavlja brojne izazove za europske ruralne politike. One se moraju prilagoditi promjenama ruralne raznolikosti kako bi dionicima iz ruralnih područja pomogle na najbolji mogući način iskoristiti osobite razvojne mogućnosti koje su karakteristične za ruralna područja.

Raznolikost ruralnih dijelova Europe rezultat je međudjelovanja mnogih čimbenika - baštinjenih prirodnih resursa, kulturnog naslijeđa, tradicije, gospodarskih i društvenih razlika, te demografskih promjena. Potpore koje ruralni dionici dobivaju kroz programe, mjere i projekte politike ruralnog razvoja EU-a, a koju zajednički provode Komisija i zemlje članice, pomažu im odgovoriti na tu raznolikost. Različiti razvojni procesi daju različite rezultate - povećanje konkurentnosti, osnaživanje lokalnih sredina, poboljšanje kvalitete života i diverzifikaciju ruralnog gospodarstva.

Dionici ruralnog razvoja moraju biti svjesni da ruralna raznolikost nije statičan fenomen te da će učinci ruralne politike dijelom ovisiti i o mogućnosti usklađivanja razvojnih aktivnosti s mijenama europske ruralne raznolikosti koje su trenutačno na djelu. Te su važne točke potvrdili i predstavnici nacionalnih mreža za ruralni razvoj (NM RR), pa jedna tematska radna skupina Europske mreže za ruralni razvoj radi na produbljivanju razumijevanja koji to činitelji oblikuju ruralnu raznolikost i pomažu njeno definiranje i korištenje. Zaključci do kojih dođe radna skupina pomoći će boljem usmjeravanju onih činitelja

koji određuju glavne smjerove razvoja europske ruralne raznolikosti kroz programe ruralnog razvoja (PRR).

Dinamika raznolikosti

Dok su određeni aspekti ruralne raznolikosti, posebice oni vezani uz geografske karakteristike, statični, drugi su podložni neprekidnoj promijeni. To zahtijeva dinamični pristup u provedbi politike potpora ruralnim područjima.

Neki od uzročnika promjena europske ruralne raznolikosti su:

- Utjecaj konkurentnosti – jer se standardi i zahtjevi korisnika povećavaju u vrijeme slabljenja zaštite vanjskih granica
- Utjecaji klimatskih promjena – jer suša na jugu i istoku, te vlažnije i toplije vrijeme na sjeveru i zapadu utječu na načine korištenja tla i bioraznolika staništa
- Ograničena dominacija poljoprivrede – jer širenje drugih djelatnosti mijenja ruralna gospodarstva
- Demografska dinamika ruralnih područja – jer mnoge, posebice istočne, zemlje članice, prolaze kroz proces izrazite depopulacije u vrijeme kad mnoge druge zemlje članice, poput Francuske i Velike Britanije, doživljavaju porast broja ruralnog stanovništva
- Politički čimbenici koji utječu na različite oblike ruralnih aktivnosti. Primjerice, energetska politika EU-a povećala je potražnju za biogorivima i potaknula korištenje ruralnih područja za proizvodnju drugih oblika energije iz obnovljivih izvora.



Pri programiranju politike ruralnog razvoja upravljačkim je tijelima ostavljeno dovoljno prostora da provedu one pakete potpore koji najbolje odgovaraju čimbenicima koji pokreću ruralnu raznolikost. To znači da je svaki program ruralnog razvoja zapravo izbor iz ponuđenih mjera osmišljenih tako da podrže posebno osmišljene aktivnosti.

Postoji 17 različitih mjera za poticanje konkurentnosti europske poljoprivrede i šumarstva, 13 mjera za zaštitu okoliša i krajolika te 8 mjera za podizanje kvalitete života i diverzifikaciju ruralnog gospodarstva. Kako bi ostvarile ciljeve postavljene u Uredbi, lokalne akcijske

grupe pod LEADER-ovom prioritetnom osi mogu koristiti postojeće, pa čak i osmisлити nove mjere.

Ostali primjeri prilagodbe Politike ruralnog razvoja EU-a promjenama u ruralnoj raznolikosti očituje se u relativnoj prilagodljivosti poljoprivredno-okolišnih i ostalih mjera provedenih diljem Europske unije. Pritom se misli na potporu posebnim oblicima poljoprivrede važnim za zaštitu i poboljšanje kvalitete okoliša te na razvojne pakete usmjerene na poboljšanje kvalitete i plasman poljoprivrednih proizvoda, kao i na bolju zaštitu zdravlja životinja.

Prilagodljivost i usklađivanje

Prilagodljivost pristupa politike ruralnog razvoja EU-a jedna je od njezinih strateških prednosti koja omogućuje da se programi ruralnog razvoja bave globalnim problemima, poput održivosti okoliša i gospodarskog rasta, na lokalnim razinama, što donosi izravnu korist ruralnim zajednicama.

Struktura Politike ruralnog razvoja EU-a i njezinih programa usklađena je dakle s promjenjivim činiteljima koji utječu na ruralnu raznolikost, i može se uhvatiti u koštac s različitim razvojnim izazovima



koje pred nju postavlja različitost ruralnih područja. Primjerice, pri modifikaciji programa ruralnog razvoja zemalja članica tijekom 2009. godine uzimane su u obzir ažurirane Strateške smjernice Zajednice i novouočeni izazovi vezani uz klimatske promjene, obnovljive izvore energije, gospodarenje vodama, bioraznolikost, inovacije, restrukturiranje mljekarstva te širokopojasnu pokrivenost internetom.

Ti su „novi izazovi“ za Politiku ruralnog razvoja EU-a „dijagnosticirani“ 2008. godine tijekom Zdravstvenog pregleda Zajedničke poljoprivredne politike EU-a i definiranja Europskoga plana za gospodarski oporavak. Iako su uglavnom

horizontalni, pa čak i globalni, osmišljeni su tako da ruralnim dionicima pomognu odgovoriti na mnoštvo posebnih lokalnih uvjeta i iskoristiti sav potencijal područja iz kojih dolaze.

Raznolikost kao pokretač razvoja

Europska ruralna raznolikost ključan je izvor mogućnosti za razvoj. Na idućim stranicama pokazat ćemo kako svaka od četiriju prioritetnih osi politike ruralnog razvoja pomaže svojim dionicima koristiti ruralnu raznolikost kao pokretačku snagu održivih aktivnosti ruralnog razvoja.



I. prioritetna os

**Učinkovito korištenje
posebitosti proizvoda
poljoprivrednog i
šumarskog sektora**



Europska poljoprivreda, prehrambena industrija i šumarstvo mogu ostvariti veliku korist ako povećaju poslovnu učinkovitost. Kroz mjere namijenjene korištenju tradicionalnih i ostalih lokalnih proizvoda ruralnih područja, I. prioritetna os politike ruralnog razvoja EU-a pomaže povećanju njihove konkurentnosti.

Ruralna područja Europe razlikuju se prema svojim fizičkim, kulturnim i ekološkim obilježjima. No pred njima stoje isti izazovi. Uglavnom se tiču očuvanja održivosti poljoprivrednih i šumarskih gospodarskih sektora koji su suočeni sa sve većom konkurentnošću svjetskih tržišta. Da bi europska poljoprivreda postala učinkovitija, potrebno je riješiti ključna pitanja poput lakšeg pristupa tržištu, razvoja novih proizvoda te uvođenja novih tehnologija koje će udovoljiti zahtjevima za visokokvalitetnom hranom, obnovljivim izvorima energije te visokokvalitetnim ruralnim okolišem.

I. prioritetna os politike ruralnog razvoja EU-a nudi razne mogućnosti za rješavanje tih problema i stavlja na raspolaganje znatna sredstva namijenjena povećanju konkurentnosti europskog poljoprivrednog, prehrambenog i šumarskog sektora. Prednost daje restrukturiranju aktivnosti u novim zemljama članicama te uvođenju drugih oblika

inovacija u starijim zemljama članicama, gdje se aktivno potiče diverzifikacija i kontrola kvalitete.

Povećanje ekonomičnosti, odnosno smanjenje troškova i povećanje prihoda poljoprivrednog i šumarskog sektora te razvoj novih proizvoda stvaraju preduvjete za bolju konkurentnost. Zbog toga je važno da seoska gospodarstva iz svih dijelova Europe imaju na raspolaganju odgovarajuće mehanizme koji će im pomoći da izvuku najveću korist iz lokalnih proizvoda. Raznolikost ruralnih područja i njihove posebnosti mogu olakšati te procese jer osiguravaju sirovine za velik broj različitih, osobitih poljoprivrednih i šumarskih proizvoda čija ponuda zadovoljava potražnju u tržišnim nišama.

Povećanje vrijednosti

Mjere u sklopu I. prioritetne osi namijenjene ruralnom razvoju otvaraju razne mogućnosti za povećanje vrijednosti lokalnih proizvoda. U prvom redu podupiru aktivnosti

vezane uz prijenos znanja, modernizaciju i poboljšanje kvalitete proizvodnog lanca prehrambenih proizvoda investiranjem u fizički i u ljudski kapital. Prostora za uvođenje inovacija u te procese ima mnogo, a ide im na ruku i to što su poljoprivredni proizvodni ciklusi relativno kratki, obično kraći od 12 mjeseci. Poljoprivrednici se lako mogu prebaciti i na druge aktivnosti jer im se otvaraju mogućnosti za poslovna ulaganja kao što su objekti za goste, savjetovanja, inženjerstvo, maloprodaja, energija, prerada hrane i šumarstvo (vidjeti također članak o III. prioritetnoj osi).

S druge pak strane, proizvodni ciklusi u šumarstvu su duži, obično se mjere u desetljećima, i taj je sektor uglavnom ograničen na primarnu proizvodnju, obradu, energiju, rekreaciju i okoliš. No, raznolikost lokalnih proizvoda i njihova posebnost može se iskoristiti i doprinijeti prilagodbi šumarstva na promjenjive tržišne uvjete, pomoći mu da se nosi s izazovima i poveća vrijednosti dobivene iz šumarskih proizvoda u cjelini.

Suradnja i razvoj proizvoda

U europskim poljoprivrednim i šumarskim sektorima postoje različiti pristupi razvoju proizvoda, a suradnja dionika u opskrbnom lancu može im biti od velike koristi. Suradnju proizvođača uglavnom pokreće financijska i ekonomska korist. Primjerice, talijanske zadruge proizvođača hrane osiguravaju malim poduzetnicima prodaju njihovih proizvoda preko središnjeg prerađivača. Neki poljoprivrednici također imaju zajednički marketing i plasman proizvoda, a mogu dijeliti i strojeve. Dobar primjer djelovanja zadruge je vinska cesta Vilany-Siklos u Mađarskoj. Zajedničkom inicijativom na jugu te zemlje veći broj malih proizvođača stvorio je atraktivno područje dovoljno veliko da privuče posjetitelje izvana.

Unatoč koristima, postoje i brojne prepreke uspješnoj suradnji. Razni su razlozi zbog kojih neki poljoprivrednici nevoljko

suraduju s drugima na razvoju i plasmanu novih proizvoda. Jedan može biti taj što je poljoprivreda, kao gospodarska grana, raspršena, što otežava prijenos novih ideja. Drugu prepreku može predstavljati moguće nepovjerenje među poljoprivrednicima (koji su vrlo često i realni konkurenti jer proizvode za isto, ograničeno tržište).

Dodatne probleme može stvoriti i činjenica da mnoge zemlje članice imaju velik broj vrlo malih gospodarstava koja proizvode za ograničena lokalna tržišta. To rađa snažnu odbojnost prema „suradnji“ jer ta riječ ima prizvuk gubitka osobne kontrole nad poslovanjem. Nedostatna mogućnost transporta proizvoda do udaljenih urbanih tržišta također ograničava poljoprivrednike na lokalna tržišta, na kojima izravno konkuriraju jedni drugima. Sve navedeno može spriječiti razvojne mogućnosti koje su stvorile inovacije poput zajedničkog trženja proizvoda i istraživanja tržišta.

Politika ruralnog razvoja odgovorila je na te probleme uvođenjem posebne mjere koja podupire zajedničke pristupe razvoju novih proizvoda. U prethodnom broju *Revije ruralnog razvoja* predstavljena je mjera 124. Ona je važno sredstvo za osnaživanje inovativnih i kreativnih pristupa koji povećavaju konkurentnost europskih ruralnih gospodarstava.

Inovacija i konkurentnost

No, uvođenje inovacija ne ovisi samo o suradnji sa susjedima (vodoravno povezivanje) – ono ovisi i o zajedničkom radu s ostalim dionicima u proizvodnom lancu (okomito povezivanje) da bi se postigli učinkovito trženje, distribucija i obrada proizvoda. Inovacije podrazumijevaju komunikaciju radi širenja ideja te potporu u slučajevima kad su proizvođači premali ili im nedostaje sredstava za ulaganja.



Suradnja među poljoprivrednicima, prerađivačima i distributerima kroz proizvodni lanac često je ključan uvjet za razvoj novih proizvoda, uvođenje novih tehnologija i korištenje mogućnosti koje proizlaze iz nacionalnih, regionalnih ili lokalnih posebnosti. Ta suradnja sa sobom često nosi značajne troškove i nesigurnost, primjerice pojavljuje se rizik pri radu s nepoznatim suradnicima te novi troškovi poslovanja u smislu sredstava utrošenih za rizične aktivnosti i neizvjesna dugoročna ulaganja.

I. prioritetna os podupire rješavanje tih problema i aktivno ohrabruje vertikalnu suradnju u proizvodnom lancu. Pomaže poljoprivrednicima (primarnim proizvođačima) da lakše prepoznaju i reagiraju na tržišne signale, a prerađivačima i maloprodajnim trgovcima finalnih proizvoda da poboljšaju kvalitetu i sljedivost. Razvoj takve vertikalne

suradnje malim proizvođačima olakšava ulaganja, pomaže im ostvariti uštede u proizvodnji, distribuciji i plasmanu proizvoda te umanjuje rizik koji prati razvoj novih proizvoda. Promoviranje suradnje među proizvođačima i prerađivačima donijet će stoga inovacije u razvoju novih načina korištenja poljoprivrednih i šumarskih proizvoda.

I. prioritetna os proizvođačima otvara mogućnosti za gospodarsko osnaživanje putem procesa razvoja poslovanja. Osim toga, povećava dostupnost informacija i novih znanja, pomaže razvoju kapaciteta institucija upućivanjem u nove tehnologije te osigurava bolju informiranost. Povrh svega, omogućuje svima u opskrbnom lancu preuzimanje većih rizika u razvoju novih proizvoda i na taj način igra važnu ulogu u jačanju raznolikosti poslovanja u europskom ruralnom sektoru.

Na sljedećim stranicama predstaviti ćemo četiri primjera iz prakse. Oni će razjasniti kako I. prioritetna os može pomoći europskim poljoprivrednicima i šumarima u prihvaćanju ruralne raznolikosti kao održivog pokretača gospodarstva i korištenju lokalnih proizvoda na najbolji mogući način.





Dodana vrijednost iz programa ruralnog razvoja pomaže stvaranju prepoznatljive robne marke proizvoda estonskog šumarskog sektora

Estonski šumari koriste zajednički pristup korištenju ruralne raznolikosti i kroz novi nacionalni program certificiranja surađuju na stvaranju prepoznatljive robne marke svojih proizvoda. Pokretači programa, većinom ulagači iz privatnog sektora, potporom iz programa ruralnog razvoja sufinancirali su različite aktivnosti jačanja kapaciteta institucija kojima se želi podučiti dionike o novom Programu certificiranja šumskih proizvoda.

Dodana vrijednost iz PRR-a pomogla je nastojanjima šumara da povećaju svoju poslovnu konkurentnost usvajanjem načela održivog razvoja. 45 vlasnika šuma sa zajedničkih 56 000 hektara šumskog područja već je uključeno u



CHRISTIANE HERTY

Program, a članstvo im omogućuje stvaranje prepoznatljive robne marke, što će im olakšati ulazak na nova tržišta koja cijene ekološki prihvatljive proizvode. Program tako donosi korist i okolišu i gospodarstvu estonskih ruralnih područja.

Christiane Herty, glavna tajnica Estonskog vijeća za certificiranje održivog upravljanja šumama, pojašnjava kako su „sredstva iz Programa ruralnog razvoja vrlo važna. Iskoristili smo ih da bismo do u detalje razradili proces certifikacije prije nego što smo počeli unutarnjom revizijom tog procesa od strane vlastite organizacije, a zatim smo organizirali rasprave o tome koliko daleko certifikacija smije ili mora ići.“

Ostatak potpora u sklopu I. prioritetne osi usmjeren je na obuku privatnih vlasnika šuma te na niz međunarodnih konferencija koje su prilika za zajedničko učenje sa šumarima iz Finske, Švedske, Njemačke i Rusije.

Više informacija o suradnji na povećanju konkurentnosti estonskoga šumarskog sektora potražite na internetskoj stranici: www.eramets.ee/?op=body&id=468.



Zajednički pristup razvoju novih proizvoda u Walesu (V. Britanija)

Velški regionalni Program ruralnog razvoja iz svoje mjere 124 osigurava sredstva za jačanje kapaciteta jedne novoosnovane zadruge. Riječ je o Pembrokehire Produce Direct Ltd iz južnog Walesa koji je pokrenut radi povećanja potražnje za visokokvalitetnim prehrambenim proizvodima. Zadruga okuplja 72 proizvođača hrane iz okruga Pembrokehire koji zajednički opskrbljuju kupce raznim vrstama prehrambenih proizvoda – od mesa (janjetina, govedina, svinjetina) preko mliječnih proizvoda (jogurti, sirevi) do širokog spektra ostalih proizvoda poput cvijeća, povrća i kolača.

Zadrugari koriste načelo „isporuke u kutijama“, što znači da proizvođači sami obavljaju izravnu prodaju, a zadruga služi kao posrednik u trženju između proizvođača i kupaca. Proizvođači sami izrađuju ambalažu i pakiraju naručene proizvode pa proizvodi zadržavaju naziv pojedinačnih proizvođača – dodatni

PEMBROKESHIRE PRODUCE DIRECT



poticaj onima koji žele zadržati prepoznatljivost svojih proizvoda i robnih marki.

Osobe zaposlene u zadruzi su posrednici – zaprimaju narudžbe kupaca i osiguravaju prijevoz proizvoda. Sustav je osmišljen tako da motivira vozače da se i sami angažiraju na poboljšanju prodaje. Naime, plaćeni su prema broju isporuka, pa im je u interesu pokušati povećati broj narudžaba oglašavanjem u područjima u kojima obavljaju dostavu.

Svaki dio lanca, od proizvodnje do isporuke, osobno doprinosi uspjehu projekta pokrećući aktivnosti koje povećavaju prodaju i održavaju razinu kvalitete.

Više informacija možete doznati na internetskoj stranici: www.pembrokeshireproducedirect.org.uk



Irsko: inovacijom do nove linije irskih sireva

Lokalni su proizvodi temeljna komponenta ruralne raznolikosti. Brojni primjeri pokazuju kako su programi ruralnog razvoja doprinijeli povećanju konkurentnosti poljoprivrednog ili šumarskog sektora putem razvoja i plasmana novih lokalnih proizvoda. Jedan primjer možemo pronaći u Irskoj, gdje je sredstvima namijenjenim ruralnom razvoju obavljeno restrukturiranje i izvršena prenamjena mljekare, a ulaganjem u nova tržišta izvučena dodana vrijednost iz njenih sirovina.



JOHN HEMENSTALL

John Hemenstall već se 25 godina bavi proizvodnjom mlijeka u okolini irskog grada Arklowa. Kao i mnogi mljekari, oduvijek je svome mlijeku želio dati neku dodanu vrijednost. Uz pomoć

jedne tvrtke za istraživanje tržišta, otkrivena je niša za sir Irish blue brie. Nakon toga je savjetodavna agencija irske Vlade, Teagasc, pomogla Johnu proizvesti prve uzorke sira wicklow blue u suradnji s Razvojnim centrom Moorepark. Sir su izvrsno prihvatili hoteli, restorani i veletrgovci, što je Johna ohrabrilu da nastavi s razvojem svoga proizvoda.

Prijenosom vještina i znanja između Wicklow Partnershpa, Teagasca i Bord Bia izgrađena je sirana koja se sada proširuje da bi udovoljila zahtjevima povećane potražnje.

Nakon uspjeha wicklow bluea, razvio je i wicklow baun, a s cheddarom nastavlja širiti svoju ponudu lokalnih sireva. John je sireve uspio plasirati na irska, ali i međunarodna tržišta, a kvaliteta njegovih proizvoda s dodanom vrijednošću nagrađena je 2008. godine nagradom za najbolji irski sir na World Cheese Awardsu.

Više informacija možete doznati na internetskoj stranici: www.wicklowfarmhousecheeseltld.ie



Povećana konkurentnost ciparskog poljoprivrednog sektora zahvaljujući pomoći iz programa ruralnog razvoja

Da bi se povećala konkurentnost lokalnih stočarskih proizvoda iz regije oko grada Menikoa, iz I. prioritetne osi ciparskog Programa ruralnog razvoja financirani su novi objekti na svinjogojskoj farmi Cypra Ltd. To je ulaganje poboljšalo kvalitetu i ponudu proizvoda te ojačalo kapacitete za izvoz na veća tržišta u Grčkoj.

Gospodarska korist od tog ulaganja otvaranje je desetak novih radnih mjesta, a tvrtka je postala komercijalno važan čimbenik jer prerađuje više od polovine ciparskog svinjskog, kozjeg i ovčjeg mesa. S tim je projektom povezan i projekt izgradnje nove klaonice pored Nikozije, koji je također financiran iz PRR-ove mjere pod I. prioritetnom osi – „Unaprijeđenje obrade i plasmana poljoprivrednih proizvoda“.

Posebna inovacija tih dvaju ciparskih projekata ruralnog razvoja



YIANNOS MAVROMMATIS

tiče se proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i smanjenja štetnih učinaka na okoliš. Sve potrebe za električnom energijom i toplom vodom za klaonice zadovoljavaju se iz novoizgrađenog bioplinskog pogona koji koristi nusproizvode klaonice i okolnih stočnih farmi.

Integrirani „zeleni“ pristup razvoju poslovanja omogućuje tvrtkama uključenima u projekt daljnje poboljšanje konkurentnosti promoviranjem ekološke prihvatljivosti proizvoda kao njihove posebne prednosti u odnosu na ostale proizvode na tržištu. Potražnja za proizvodima koji ne štete okolišu iz dana u dan raste diljem svijeta, pa i druge djelatnosti iz gospodarskog sektora ruralnih područja mogu iskoristiti I. prioritetnu osi i opskrbiti tržišta svojim „zelenim“ proizvodima.

II. prioritetna os

Podrška okolišnoj raznolikosti europskoga poljoprivrednog zemljišta

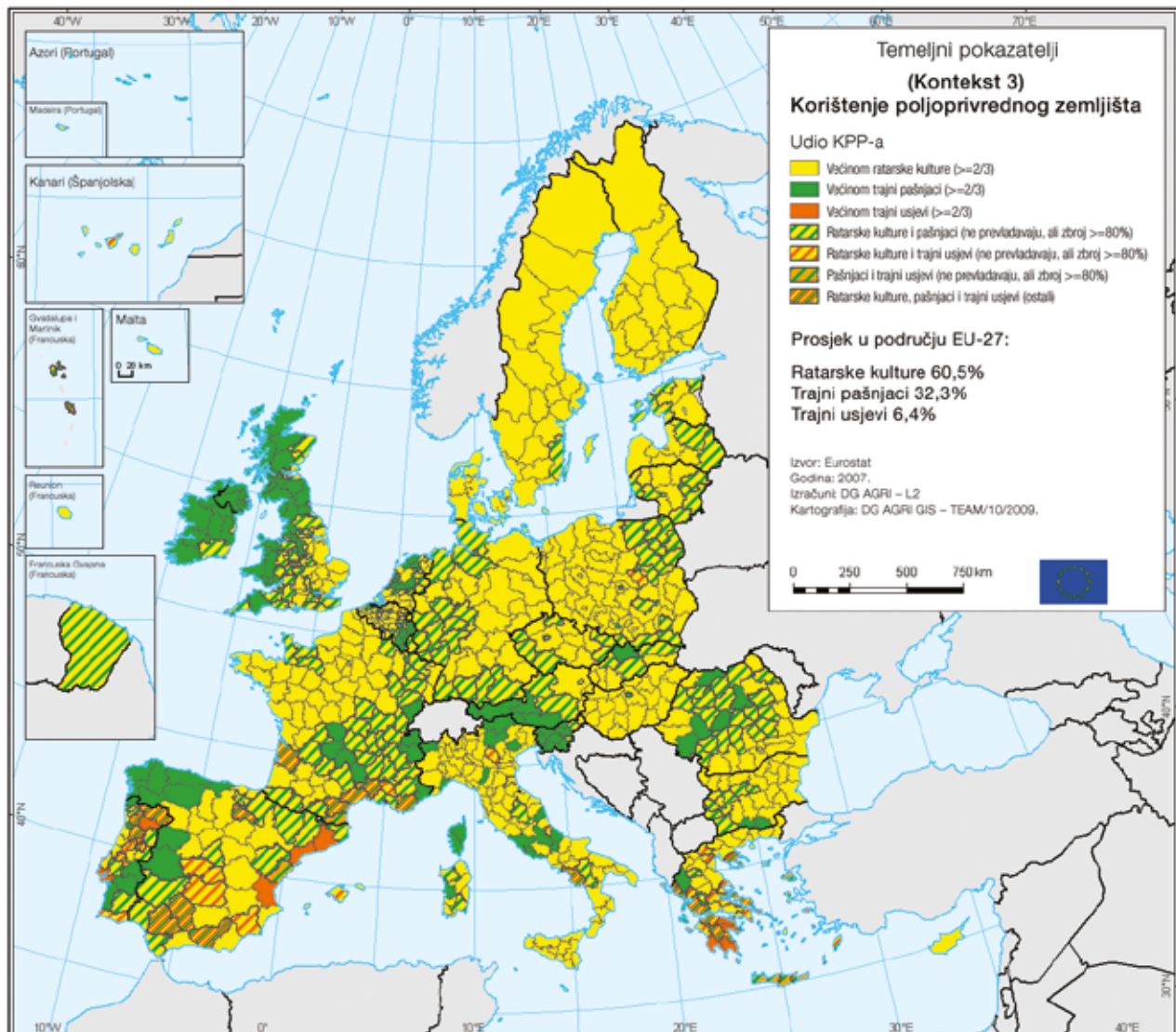
Nevjerojatna biološka raznolikost europskog prirodnog okoliša te zaštita okoliša u okviru poljoprivrednih aktivnosti potpomognute su velikim brojem različitih poljoprivredno-okolišnih mjera – najprilagodljivijim i najpopularnijim od svih iz II. prioritetne osi. Različitim ekološki prihvatljivim oblicima poljoprivredne proizvodnje, pogotovo u udaljenim ruralnim područjima, namijenjena su sredstva iz II. prioritetne osi kao nadomjestak za niže prihode u područjima s otežanim uvjetima gospodarenja.

Uredba 1698/2005 o ruralnom razvoju Europe jasno određuje da potpora poljoprivredi i šumarstvu II. prioritetne osi mora biti usmjerena na upravljanje zemljištem s ciljem zaštite okoliša. Poljoprivredno-okolišnim mjerama namijenjena je središnja uloga u održivom razvoju ruralnih područja. One bi trebale podržati nastavak korištenja, ili uvođenje, onih oblika proizvodnje koji su „u skladu sa zaštitom i poboljšanjem kvalitete okoliša, krajobraza i njegovih svojstava, prirodnih resursa, tla i genetske raznolikosti“.

Osobitost poljoprivredno-okolišnih mjera u odnosu na ostale instrumente II. prioritetne osi Zajedničke poljoprivredne politike jest u tome što je njihova provedba u zemljama članicama obavezna, ali je potrebna visoka razina sudjelovanja lokalne zajednice pri njihovom oblikovanju, postavljanju ciljeva, provedbi i raspodjeli sredstava po temama. Ta je sloboda izbora ključna jer postizanje postavljenih ciljeva vezanih uz okoliš ovisi o usklađenosti ponuđenih poticaja s nizom različitih lokalnih čimbenika koji se mogu uvelike razlikovati čak i unutar iste regije.

Na slici 1 prikazani su različiti tipovi poljoprivrednih površina EU-a. Unutar tih širokih kategorija, a kao odgovor na lokalne tipove tla te klimatske i gospodarske uvjete, razvili su se različiti oblici upravljanja zemljištem. Posljedično, većina zemalja članica provodi različite oblike upravljanja zemljištem i suočene su s različitim izazovima i mogućnostima vezanim uz okoliš.

Slika 1. Korištenje poljoprivrednog zemljišta u EU-u



Razvoj poljoprivredno-okolišne politike EU-a

Poljoprivredno-okolišna politika prvi je put uvedena 1985. godine kao mehanizam poljoprivredne politike EU-a. Odatle se osnažuje i širi – od pomoći na nacionalnoj razini namijenjenoj tek malom broju područja nekih zemalja članica do obavezne mjere II. prioritetne osi, za koju se trenutno izdvaja oko 22 posto proračuna Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) za razdoblje od 2007. do 2013. godine.

Prve poljoprivredno-okolišne mjere, u sklopu Uredbe 797/85, bile su podijeljene na zone i namijenjene zaštiti staništa i krajobraza poljoprivrednih površina ekološki osjetljivih područja od pretjerano intenzivne poljoprivrede. Provedene su u samo nekoliko zemalja članica. Nakon sedam godina, od svih je zemalja članica zatraženo uvođenje poljoprivredno-okolišnih mjera zbog njihove važne uloge u postizanju dopunskih ciljeva Unije. Poljoprivredno-okolišna potpora i dalje

je jedina obavezna mjera svih programa ruralnog razvoja (PRR), a odraz je prioriteta Zajednice vezanih uz okoliš te stanja okoliša, prirodnih uvjeta, strukture poljoprivrednih zemljišta i tipova proizvodnje. Europska unija je 2006. godine za svoje poljoprivredno-okolišne prioritete odredila bioraznolikost, poljoprivredne površine velike prirodne vrijednosti, tradicionalne poljoprivredne krajolike, vode i klimatske promjene.

Regionalna raznolikost

Zemlje članice odabrale su različite vrste potpora za razvoj ekološki prihvatljive poljoprivrede. U Velikoj Britaniji program je sve donedavno bio usmjeren na očuvanje pojedinih divljih staništa i vrsta (posebno ptica) te tradicionalnih poljoprivrednih krajolika. U Nizozemskoj su rane poljoprivredno-okolišne mjere bile orijentirane na zaštitu prirodnih resursa, a poljoprivrednicima su češće nudile savjetodavne usluge nego plaćanje po jedinici površine korištenog

poljoprivrednog zemljišta. Francuska je kao jednu od prvih mjera uvela proširenje livadskih područja. Neke zemlje, poput Belgije i Italije, nisu provodile poljoprivredno-okolišnu politiku dok nije postala obavezna.

S godinama se je razvila široka lepeza poljoprivredno-okolišnih mjera. One nisu samo odgovor na prioritete i pritiske na okoliš nego i rezultat društvenih preferencija, institucionalnih dogovora te financijskih i političkih pritisaka. Mnogim se mjerama žele postići višestruke koristi – primjerice zaštita vode i tla, usporedno s povećanjem bioraznolikosti i boljom zaštitom krajobraza. Da bi se postigli postavljeni ciljevi zaštite okoliša, njihova provedba, čak i kad se radi o jednoj mjeri, mora biti u skladu s geografskim karakteristikama. Primjerice, optimalno vrijeme košnje livada na višim nadmorskim visinama je kasnije u sezoni, dok se dopuštena količina gnojiva radi zaštite površinskih voda, razlikuje na različitim dijelovima sliva, ovisno o vrstama tla.

“Uzgoj stoke valja prilagoditi uvjetima prirodnog okoliša, a oni se razlikuju od mjesta do mjesta, čak i unutar istog gospodarstva. Primjerice, na vlažnim stepama, gdje raste biljka „mesožderka“ rosika (*Drosera rotundifolia*), dovoljna je i slaba ispaša, ne više od jedne ovce po hektaru. No u obalnom području, gdje se gnijezde crvenokljune galice (*Pyrrhocorax Pyrrhocorax*), bilo bi dobro imati pet ovaca po hektaru. Na taj način raslinje ostaje nisko, pa ptice mogu pronaći ličinke kukaca kojima prehranjuju mlade.”

Liz Howe, voditeljica Odjela za biljne i životinjske vrste pri Krajobraznom vijeću Walesa, VB

Tip poljoprivredno-okolišne mjere	Primjeri različitih pristupa
Smanjenje upotrebe gnojiva i pesticida	Plan prehrane usjeva na cijelom gospodarstvu; smanjenja >30% u omjerima gnojiva za ratarske kulture; 6-metarski travnati odbojnici duž vodotokova; integrirana zaštita bilja
Ekološki uzgoj	Ekološki uzgoj goveda i proizvodnja mlijeka; ekološka proizvodnja esencijalnih ulja i ljekovitog bilja, voća, povrća i maslina; ekološka proizvodnja meda
Ekstenzifikacija uzgoja stoke	Smanjenje broja grla stoke po površini i kraća razdoblja ispaše na močvarnim područjima
Obradive površine	Prelazak s ratarskih kultura na trajne pašnjake ili šume; rotacija usjeva
Upravljanje obradivim površinama	Sprečavanje erozija uslijed djelovanja vjetra ili voda; ostavljanje dijela poljoprivrednog zemljišta za stanište poljskim ševama; neobrađene trake u cilju zaštite
Divlja staništa i vrste	Livade, šumski pašnjaci, močvarna staništa, vlažne livade za gniježđenje i hranjenje ptica; cvjetne livade za pčele i leptire
Izgled poljoprivrednih površina	Suhozidi; uzgoj na terasama; živice; nasipi i drvoredi; ribnjaci; neobrađene trake u cilju zaštite
Gospodarenje vodama	Ratarske kulture koje ne zahtijevaju navodnjavanje tla; navodnjavane livade i stvaranje močvara
Genetska raznolikost	Autohtone vrste stoke, ovaca, koza i konja; autohtone sorte žitarica i povrća

Novi izazovi

Od 2010. godine zemlje članice moraju objasniti kako namjeravaju raspodijeliti dodatna sredstva iz PRR-a (dobivena obaveznim modulacijama dogovorenim sporazumom o Zdravstvenom pregledu ZPP-a) da bi podržale aktivnosti Unije na

područjima klimatskih promjena, obnovljivih izvora energije, upravljanja vodama, bioraznolikosti i restrukturiranja mljekarstva. Poljoprivredno-okolišne mjere će, čini se, pritom igrati važnu ulogu, posebice u očuvanju vrijedne vegetacije, zaštiti livada i razvoju ekstenzivne poljoprivrede. Istodobno će imati za cilj pomoći

upravljanje vodnim resursima i zaštitu kvalitete vode, suzbijanje emisije dušikova oksida i metana te **promociju očuvanja spremišta ugljika**. (Aktivnosti vezane uz obnovljive izvore energije provodit će se uz pomoć drugih mjera Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a ne poljoprivredno-okolišnih mjera.)

“U nekim dijelovima Južne Europe poljoprivredni sektor, često neučinkovitim tehnikama, koristi i do 80% ukupne količine pitke vode za navodnjavanje usjeva.

U tom je sektoru potrebno uvesti održivo gospodarenje vodama ne samo da bi se zaštitio vodni okoliš već i kako bi poljoprivreda ostala profitabilna.

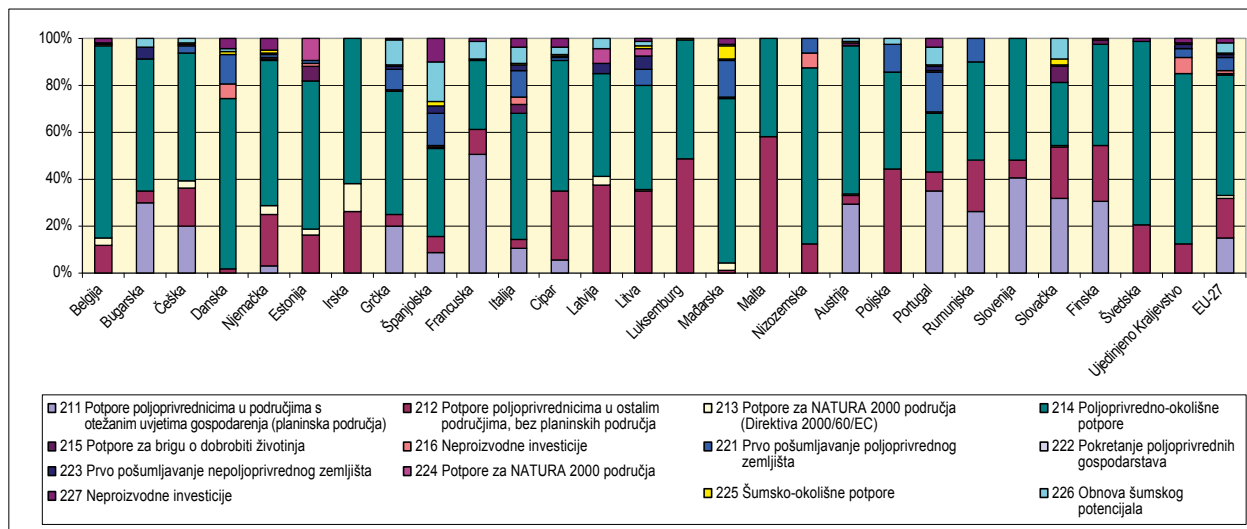
Usvajanje održivog pristupa iznimno je važno zbog klimatskih promjena koje će prema predviđanjima dovesti do češćih i intenzivnijih razdoblja suša u većem dijelu Europe. Poljoprivrednicima su na raspolaganju brojne mjere za učinkovitije gospodarenje vodama koje podupiru fondovi za ruralni razvoj.

Savjetodavne i obrazovne aktivnosti koje prate takve inicijative obično povećavaju njihov uspjeh. Uz mjere Zajedničke poljoprivredne politike, odgovarajuće cijene vode, kao što nalaže i Okvirna direktiva o vodama, mogu značajno doprinijeti povećanju učinkovitosti gospodarenja vodama u poljoprivredi.”

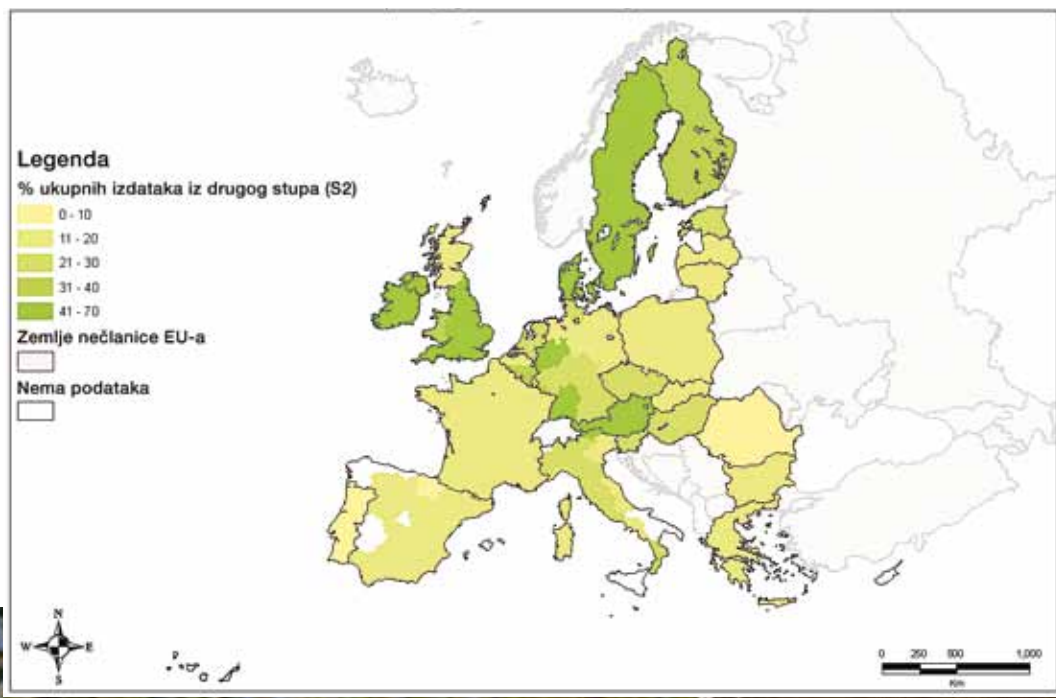
Robert Collins, voditelj projekta, Europska agencija za okoliš

Grafikon1. Relativna važnost poljoprivredno-okolišnih mjera pod II. prioritetnom osi

(po zemlji članici u % od ukupnih sredstava EPFRR-a dodijeljenih toj prioritetnoj osi, za programsko razdoblje 2007.–2013.)



Slika 2. Poljoprivredno-okolišni izdaci izraženi u postocima ukupnih izdataka iz II. stupa (EPFRR i sufinanciranja), prema PRR-u



Pristup zemalja članica poljoprivredno-okolišnim prioritetima

Poljoprivredno-okolišne mjere u sklopu II. prioritetne osi ističu se među ostalim mjerama na razini EU-27. Na njih se sada izdvaja više od 50% sredstava II. prioritetne osi Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Kao što pokazuju grafikon 1 i slika 2, postoje značajne razlike između i unutar zemalja članica u relativnom udjelu poljoprivredno-okolišnih izdataka u PRR-ovima i u mjerama pod II. prioritetnom osi.

Razlike prikazane na slici 1 ne odražavaju samo uočene probleme i mogućnosti vezane uz okoliš već i odluke o prioritetima unutar pojedinog programa ruralnog razvoja. Primjerice, društveno-gospodarski problemi u nekim dijelovima EU-12 često su povezani sa poljoprivrednom proizvodnjom niskog intenziteta koja imaju veliku vrijednost u smislu očuvanja bioraznolikosti i osobitih ruralnih krajolika, ali im prijete napuštanje. Neke zemlje članice koje su usvojile poljoprivredno-okolišne mjere tijekom 1980-ih, i u kojima gotovo i nema strukturnih problema, sada troše velik dio EPFRR-ovih sredstava II. prioritetne osi na poljoprivredno-okolišne mjere – Švedska 79 posto, Nizozemska 75 posto, Danska 73 posto, Ujedinjeno Kraljevstvo 72 posto.

Od početka je bilo očito da se poljoprivredno-okolišne mjere ne mogu koristiti u svim zemljama jednako. Dok se zemlje članice suočavaju s novim izazovima i u vrijeme kad je europska poljoprivreda izrazito osjetljiva na tržišne sile, osobito kao posljedica razdvajanja potpora od proizvodnje pod prvim stupom ZPP-a, povećat će se potreba za brižljivo osmišljenim lokalnim ili regionalnim mjerama. Sljedeći primjeri iz prakse pokazuju kako postojeće mjere odgovaraju na nove izazove.





Velike droplje u Mađarskoj

Prostrane mađarske ravnice dom su gotovo 1 400 velikih droplji, najvećih ptica letačica na svijetu. Područje na kojem su nekoć živjele bio je mnogo veći, no danas je populacija ovih ptica ograničena na prostor tek nekoliko zemalja članica u kojima su njihova omiljena staništa, otvoreni, ravni krajobrazi stepskih livada, te usjevi i tlo ugroženi zbog napretka poljoprivrede.



STEFAN BENKO, BIRDLIFE

Za uspješno gniježđenje tim su pticama potrebna mirna područja bogata kukcima. U mađarskom Programu ruralnog razvoja detaljno su razrađene poljoprivredno-okolišne mjere koje se tiču života velikih droplji na obrađenim i neobrađenim zemljištima.

Upotreba gnojiva, herbicida i električnih ograda smanjena je, pesticidi i navodnjavanje zabranjeni, žetva mora biti odgođena do srpnja, a na određenim područjima ratarske kulture ostaju nepožnjevene. Potiče se uzgoj lucerke da bi se stvorila područja za ishranu i gniježđenje, a ako poljoprivrednici pronađu gnijezdo velike droplje, njegov položaj moraju prijaviti institucijama nadležnima za njihovu zaštitu, a zemljište u krugu od 50 metara oko gnijezda ne smiju dirati.

Jednako detaljne poljoprivredne mjere osmišljene su i za druge zaštićene vrste koje žive na poljoprivrednom području, uključujući ždralove (*Grus grus*) i crvenonogu vjetrošu (*Falco vespertinus*).



Upravljanje vodama u Švedskoj

U Höja Boställeu, blizu Ängelholma na jugozapadu Švedske, poljoprivrednici Peter i Monika Hanson načinili su sredstvima od potpore nacionalnog PRR-a umjetnu močvaru. Željeli su očuvati bioraznolikost i zadržati hranjive tvari kojima je prijeto isušivanje s površina na kojima su uzgajali žitarice.

Na zamisao o stvaranju močvare došli su zato što su ponovno trebali isušiti dio svojih obradivih površina. Oboje su pristali ce zaštite prirode i okoliša, pa su stoga obratili savjetniku uz čiju su pomoć ostvarili zamisao da stvore močvaru umjesto da isušuju tlo. Savjetodavna tvrtka izradila je projektni plan, a njegovu primjenu odobrila je lokalna uprava.



JENS MORIN

Za stvaranje močvare bila je potrebna gotovo godina dana. Močvara pokriva površinu od 28,85 hektara, pod vodom je 7,5 hektara te ima slivno područje od 120 hektara. Poplavljenе livade oko močvare služe za ispašu stoke, a čitavo područje zadovoljava uvjete za poljoprivredno-okolišnu potporu. Ukupni troškovi projekta iznosili su 1 500 000 švedskih kruna (protuvrijednost 144 500 eura), od čega je iz Programa ruralnog razvoja izdvojeno 1.350.000 švedskih kruna (protuvrijednost 130 000 eura).

Hanssonsovi su vrlo zadovoljni postignutim. Močvaru opisuju kao idealno mjesto za razvoj biljnog i životinjskog svijeta i rekreaciju. Ptice su se odlično udomačile. Primijećeno je više od 74 vrsta, od kojih deset ugroženih, uključujući i crnogrlu gnjurca.



Očuvanje autohtonog drveća i grmlja na Cipru

Ciparske poljoprivredno-okolišne mjere namijenjene su očuvanju autohtonog drveća i grmlja u poljoprivrednim područjima. Pritom se misli na sljedeće vrste biljaka: rogač, badem, lješnjak, kadulju, smrdljiku, primorski lješnjak i šipak. Potpora za drveće iznosi 600 eura po hektaru, a za grmlje 400 eura po hektaru. Poljoprivrednici su obavezni korov odstranjivati mehanički, frezanjem, te okopavanjem nasada dvaput godišnje (proljeće i jesen), a ne upotrebom kemikalija.

Nema sumnje da će očuvanje tog drveća i grmlja, tradicionalnih elemenata ciparskog poljoprivrednog krajobraza, koristiti povećanju bioraznolikosti i očuvanju spremnika ugljika. Kada ne bi bilo tih mjera, poljoprivrednici bi bili u iskušenju ukloniti drveće i grmlje kako bi napravili prostora za usjeve, stvorili nove terase ili čak načinili terene za gradnju.

Ovi trajni nasadi u gospodarskom smislu nemaju veliku važnost, ali su temeljne komponente tradicionalnog ciparskog poljoprivrednog krajobraza – mozaika sačinjenog od malih polja s različitim kulturama te ostataka prirodne i poluprirodne vegetacije. Poljoprivredno-okolišne potpore pomažu očuvanju krajobraza velike prirodne vrijednosti koji je važno skladište ugljika (mogao bi postati i „golemi spremnik“ ugljika ako se mjerama bude podupirala sadnja novog drveća ili grmlja).



MARTIN HELICAR



NORTH PENNINES AONB PARTNERSHIP



Spremnici ugljika i vode u gorskim tresetištima Engleske

Očuvane tresetne močvare odvajaju CO₂. Od posljednjeg ledenog doba milijarde tona tog plina uklonjene su iz atmosfere. Gorska tla su najveći engleski spremnici ugljika – 300 milijuna tona pohranjeno je u tresetištima.

Močvare su vlažni životni okoliš pogodan za život biljaka poput maha tresetara. One stvaraju treset koji odvaja ugljik. No danas su gorska tla uglavnom presuha zbog dugotrajnih isušivanja radi povećavanja površina za ispašu stoke. Takva tla erozijom i oksidacijom (isušivanjem) gube ugljik, a praksa paljenja močvarnog tla (korištena za obnovu patuljastih grmova u unutrašnjosti) može uništiti tresetišta.

Engleska tresetišta svake godine ispuštaju do 4 milijuna tona CO₂. Jednako toliko CO₂ ispuštaju britanski avioni. Može li obnova tresetišta spasiti ugljik?

Obnova vlažnih tresetišta nije jeftina, ali bi mogla uvelike spriječiti gubitke ugljika (iako su potrebna dodatna istraživanja o emisiji metana pri ponovnom ovlaživanju).

Poljoprivredno-okolišna mjera The Higher Level Stewardship u Engleskoj dodjeljuje iznose od 20 do 80 britanskih funta (protuvrijednost od 22 do 88 eura) po hektaru za aktivnosti koje doprinose očuvanju ili obnovi tresetišta radi očuvanja bioraznolikosti gorskih područja, njihovih povijesnih značajki i krajobraznih obilježja. Ispaša se na tresetištima provodi prema dogovorenom kalendaru kojim je određeno kolikom je broju i kojoj vrsti stoke dopuštena ispaša u određenom mjesecu u godini.

U oporavak područja, koji može biti uključen u mjere II. prioritetne osi namijenjene neproizvodnim investicijama, može biti uključeno i zaustavljanje isušivanja radi ponovnog ovlaživanja tla ili privremeno postavljanje ograda radi smanjenja ili potpunog ukidanja ispaše. Te aktivnosti koristit će i upravljanju poplavama i odvajanju ugljika.

III. prioritetna os

Pomoč ruralnim područjima da na najbolji način koriste ruralnu raznolikost za društveno- gospodarski razvoj



Kao i druge osi europske politike ruralnog razvoja, i III. prioritetna os omogućuje da se na ruralnu raznolikost odgovori nizom pozitivnih aktivnosti. Posebnim usmjeravanjem pažnje na diverzifikaciju gospodarstva i kvalitetu života III. prioritetna os ruralnim dionicima nudi prilagodljiv skup razvojnih mjera koje mogu doprinijeti rješavanju mnogih važnih društveno-gospodarskih problema.

Potpore III. prioritetne osi objedinjuju različite aktivnosti usmjerene na ruralni razvoj, od pomoći za pokretanje i razvoj mikropoduzeća, do pomoći pri uključivanju osjetljivih grupa u ruralno društvo. Sredstva III. prioritetne osi mogu se usmjeriti na pomoć ruralnim područjima u očuvanju njihovog kulturnog i prirodnog naslijeđa, osnaživanje ključnih skupova vještina te na sufinanciranje ulaganja u poboljšanje infrastrukture sela. Ti i drugi oblici pomoći III. prioritetne osi dokazuju važnost mjera unutar integriranih aktivnosti programa ruralnog razvoja (PRR).

Iznimnom prilagodljivošću svojih kombiniranih razvojnih mjera III. prioritetna os može pokriti široko područje, a njena potpora omogućuje dionicima PPR-a da na najbolji mogući način koriste raznolikost europskih ruralnih područja. Primjerice, koristeći komplementarnost i sinergijsko djelovanje unutar neke regije moguće je, koristeći sredstva III. prioritetne osi, ostvariti pozitivne učinke i nove prilike u područjima. Treća prioritetna os igra ključnu ulogu i u poticanju lokalnih sudionika, uključujući i

javno-privatna partnerstva, da prigodom strateškog i operativnog planiranja vode računa o posebnostima i potrebama pojedinog područja.

Dinamika ruralne raznolikosti podrazumijeva stalnu promjenu potreba i posebnosti u svim dijelovima Europe. Te se promjene mogu iščitati i iz društveno-gospodarskih promjena koje se upravo događaju. III. prioritetna os osmišljena je kao pomoć tim procesima. Ruralna područja Europe prolaze kroz velike promjene u smislu nazadovanja gospodarskih sektora i njihove promjenjive uloge u gospodarstvu. Tradicionalne djelatnosti poput obrade zemlje, uzgoja životinja i proizvodnje hrane doživjele su značajne promjene. Dijelom je to posljedica visokog stupnja njihove međuovisnosti, ali i procesa globalizacije, reforme Zajedničke poljoprivredne politike, povećanja konkurencije, povećanja troškova obrade i uvjeta formiranja cijena. Takva situacija otvara mnoge probleme. Programi ruralnog razvoja koriste III. prioritetnu os kako bi pomogli ruralnom sektoru prilagoditi se novonastalim okolnostima i tako osigurali održiv razvoj ruralnih područja.

Diverzifikacija gospodarstva

Promoviranje novih aktivnosti koje doprinose diverzificiranju gospodarstva čest je i vrlo zahvalan oblik pomoći ruralnim područjima u prilagođavanju i odgovaranju na ruralnu raznolikost. Plan III. prioritetne osi za diverzifikaciju gospodarstva usmjeren je na podršku dugoročnoj održivosti kvalitete života u ruralnim zajednicama i temelj je III. prioritetne osi Programa ruralnog razvoja. Gospodarstva s diverzificiranim aktivnostima dokazano donose mnoge koristi svojim dionicima. Kroz mjere PRR-a, sredstva III. prioritetne osi dodatno doprinose stvaranju pozitivnog okruženja za poljoprivrednike, a stvaranjem novih radnih mjesta i inovacijama u svim sektorima smanjuju opasnost od napuštanja ruralnih područja.

U Irskoj su sva sredstva III. prioritetne osi kanalizirana kroz proračune lokalnih akcijskih grupa (LAG) koji se financiraju iz IV. prioritetne osi. Iz nadležnog ministarstva poručuju da "neprekidne promjene u poljoprivredi nameću potrebu osiguravanja alternativnih mogućnosti

zapošljavanja i razvoja poduzetništva u ruralnim područjima. Zbog toga se treba orijentirati na gospodarski razvoj ruralnih područja s ciljem osiguravanja dovoljnog broja gospodarskih aktivnosti kako bi se privuklo i zadržalo ljude da na tim područjima rade i žive.“

I programi ruralnog razvoja drugih zemalja članica okrenuti su aktivnostima III. prioritetne osi koje potiču nove mogućnosti zapošljavanja, a kroz izravna ulaganja, jačanje kapaciteta, usavršavanje vještina i osmišljavanje lokalnih strategija razvoja osiguravaju uvjete za razvoj. Te aktivnosti pomažu da ruralna područja ostanu zanimljiva budućim generacijama. Promicanje obuke, informacija i poduzetništva, posebnih potreba žena, mladih i radnika starije životne dobi od temeljne je važnosti za mjere III. prioritetne osi.

Pokretanje i razvoj poduzeća u ruralnim područjima

Mjera 312 (pokretanje i razvoj poduzeća) jedna je od mjera III. prioritetne osi koju programi ruralnog razvoja često koriste za aktivnosti diverzifikacije ruralnog gospodarstva. Zemlje članice prepoznale su mogućnosti koje ona nudi i gotovo 18 posto proračuna III. prioritetne osi EU-a namijenjeno je aktivnostima pokretanja i razvoja poduzetništva. Brojke se razlikuju ovisno o zemljama članicama. Neke su manje zemlje pridale veliku važnost mjeri 312. Primjerice, preko trećine sredstava III. prioritetne osi u Estoniji i oko četvrtine u Latviji usmjereno je na pokretanje poduzeća i razvojne projekte. S druge strane, Nizozemska koristi tek 9 posto svog proračuna III. prioritetne osi za mjeru 312 jer je velik dio njezinih ciljeva vezanih uz diverzifikaciju ruralnog gospodarstva povezan s potporom turizmu pod mjerom 313, na koju odlazi oko 32 posto proračuna III. prioritetne osi nizozemskog Programa ruralnog razvoja.

Te razlike u raspodjeli sredstava III. prioritetne osi odraz su raznolikosti, snage i razvojnih potreba različitih ruralnih gospodarstava Europe. Jaroslav Pražan iz Češkog Odjela za održivu poljoprivredu objašnjava da su aktivnosti III. prioritetne osi važne za Češku Republiku jer je „proizvodnja radno intenzivnih proizvoda pala, što je dovelo do pada zaposlenosti u poljoprivredi. Ključni problem u ruralnim područjima jest stabilizacija broja ruralnog stanovništva. Ona se može osigurati povećanjem gospodarskih aktivnosti“. Jednako razmišljaju i vlasti drugih istočnoeuropskih zemalja članica koje žele potaknuti svoje ruralno poduzetništvo i ruralne zajednice na razvoj novih ideja i provedbu inovativnih projekata koji pomažu tranzicijskim procesima u ruralnim područjima.



Utjecaj inovacija

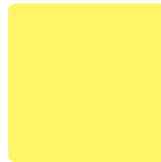
Kao što smo već naglasili u drugom broju *Revije ruralnog razvoja*, inovacije i ruralni razvoj povezani su vrlo tijesnim i složenim vezama. Inovativni pristupi diverzifikaciji gospodarstva nude europskim selima različite tehnike kojima mogu odgovoriti na promjenjivu ruralnu raznolikost. U tom smislu, dionici III. prioritetne osi mogu uvoditi inovacije na različite načine. Iako je konvencionalno objašnjenje inovativnih aktivnosti, poput razvoja novih proizvoda ili usluga, valjano i vrijedi za diverzifikacijske programe III. prioritetne osi, jednako su važne i neke suptilnije manifestacije inovativne prakse.

Podržavanjem razvojnih procesa koji pomažu dionicima s ruralnih područja odgovoriti na dinamiku ruralne raznolikosti kroz pronalazak novih oblika rada mogu se ostvariti gospodarski dobici i s njima povezana bolja kvaliteta života. Ovaj pristup razvoju obuhvaća skup diverzifikacijskih metoda koje uključuju primjenu novih ideja, korištenje novih tehnika, usmjeravanje pažnje na alternativna tržišta, povezivanje različitih sektora putem novih načina umrežavanja, osiguravanje pomoći novim prioritetnim

skupinama ili pronalaženje novih rješenja za društvene, gospodarske i okolišne izazove. Prilagodba dokazanih pristupa novim okolnostima prepoznata je kao vrlo učinkovito sredstvo za stvaranje lokalno važnih inovativnih aktivnosti u ruralnim područjima. Toj vrsti inovativnih akcija često pomažu prijenos znanja i umrežavanje dionika.

Helena Zimmer iz HUSH-a, švedske organizacije za ruralni razvoj, ilustrira koristi umrežavanja ruralnih dionika tijekom diverzifikacijskih aktivnosti u sklopu III. prioritetne osi. Riječ je o širenju ponude ekološkog turizma za posjetitelje popularnog obalnog područja. „Kako bi unaprijedili turističke potencijale prirodnih bogatstava švedskog arhipelaga Luelå, poduzetnici su trebali pomoć za poboljšanje međusobne suradnje i umrežavanje, i tako je nastao projekt Outdoor Coastline“, pojašnjava Zimmer.

Taj primjer pokazuje kako umrežavanje pomaže ruralnim područjima pozitivno iskoristiti potencijal ruralne raznolikosti. Mjere III. prioritetne osi koriste i partneri programa ruralnog razvoja, posebice lokalne akcijske grupe, pri pokretanju zajedničkih aktivnosti radi diverzifikacije gospodarstva i poboljšanja kvalitete života. Promicanje dobrih praksi može koristiti približavanju tim ciljevima III. prioritetne osi, a četiri primjera koja slijede bacit će novo svjetlo na to kako programi ruralnog razvoja zemalja članica pomažu ruralnim područjima koristiti mogućnosti III. prioritetne osi da na najbolji način koriste ruralnu raznolikost kao temelj društveno-gospodarskog razvoja.



CARMEL FOX



Razvoj gospodarske infrastrukture u Irskoj

Gospodarska infrastruktura ključan je preduvjet za poticanje diverzifikacije ruralnih gospodarskih aktivnosti putem programa pokretanja i razvoja poduzeća. Rast broja poduzetničkih centara diljem ruralnih područje Europe posljednjih nekoliko godina potvrđuje njihovu učinkovitost kao inkubatora novih poslovnih ideja i katalizatora stvaranja kulture poduzetništva u ruralnim područjima.

Ruralne zajednice u Irskoj obilno koriste usluge koje im nude ti centri, a sredstva Programa ruralnog razvoja namijenjena su razvoju ljudskog, prirodnog, društvenog i proizvodnog kapitala ruralnih područja. Sredstva irskog PRR-a namijenjena pokretanju i razvoju poduzeća usmjeravaju se kroz lokalne akcijske grupe. One provode integrirane strategije lokalnog razvoja koje objedinjuju gospodarske, okolišne i društvene ciljeve.

Društvena i ostala poduzeća u zajednici imaju važnu ulogu u provedbi lokalne razvojne strategije jer osiguravaju radna mjesta

i pružaju različite usluge. Za primjer možemo navesti Poduzetnički centar Abington s područja na kojem djeluje Lokalna akcijska grupa Ballyhoura Development. Centru su nedavno dodijeljena sredstva PRR-ove mjere ruralnog razvoja za pokretanje i razvoj poduzeća za modernizaciju dvaju pogona za proizvodnju hrane koje koriste lokalne tvrtke.

Potpota Programa ruralnog razvoja u iznosu od 13 290 eura pomogla je zadržati postojeći broj zaposlenih i tako doprinijela dugoročnoj održivosti okolnih ruralnih zajednica. Obnovljeni i poboljšani objekti otvorit će nove mogućnosti za razvoj ruralnog poduzetništva.

Za više informacija o Poduzetničkom centru Abington i drugim aktivnostima diverzifikacije na ruralnim područjima koje financira lokalna akcijska grupa Ballyhoura Development obratite se na info@ballyhoura.org.



Gospodarska korist od socijalno angažiranog poljoprivrednog sektora

Na fenomen socijalno angažiranog poljoprivrednog sektora sve se više gleda kao na važnu mogućnost ruralne diverzifikacije koja donosi veliku društveno-gospodarsku korist, a III. prioritetna os već se dokazala kao važan razvojni mehanizam za širenje takvih aktivnosti u Europi. Taj se sektor oslanja na posebnosti ruralnih područja koje mogu doprinijeti terapiji, rehabilitaciji, društvenom uključivanju, obrazovanju i pružanju socijalnih usluga marginaliziranim društvenim skupinama.

Sektor socijalno angažirane poljoprivrede, također poznate kao „terapijska poljoprivreda“ ili „zelena skrb“, sve je širi. On objedinjuje tradicionalne i inovativne koristi od poljoprivrede, a otvoren je za ljude koji se već bave poljoprivredom kao i za one koji to tek namjeravaju. Upoznatost s tim oblikom poljoprivrede varira od zemlje do zemlje. U nekim je zemljama članicama taj fenomen relativno nepoznat, dok u drugima, primjerice u Nizozemskoj, postoje dobro razvijene mreže osviještenih poljoprivrednih proizvođača i sektor se velikom brzinom profesionalizira. U potonjima su već razvijeni standardi, programi obuke i mjerljivi pokazatelji rezultata koji jamče njegovu kvalitetu, a poljoprivredne aktivnosti vezane uz promicanje mentalnog i tjelesnog zdravlja djelom su financirane iz nacionalnih proračuna za zdravstvo.

Sredstva III. prioritetne osi ruralnog razvoja mogu pomoći pokriti početne troškove pokretanja djelatnosti povezane sa socijalnom poljoprivredom. Uspješan primjer je švedski projekt „Zelene rehabilitacije“ koji je dobio potporu iz mjere 311 Programa ruralnog razvoja za divezifikaciju nepoljoprivrednih aktivnosti.

Projekt „Zelena rehabilitacija“ u Skåneu, najjužnijoj regiji Švedske, zajednički provode dva poduzetnika iz poljoprivrednog sektora, regionalna vlast i lokalna ustanova za zdravstvenu skrb. Uz pomoć sredstava iz Programa ruralnog razvoja grupi pacijenata omogućeno je da uz redovnu zdravstvenu skrb dvanaest sati na tjedan borave na poljoprivrednom gospodarstvu gdje su u kontaktu sa životinjama i provode vrijeme u seoskom okruženju, što ima terapijske učinke. Pacijentima se pomaže u liječenju, a lokalnim poljoprivrednicima ukazuje na poslovne mogućnosti koje nudi takva diverzifikacija njihovih djelatnosti.

Projekt „Zelena rehabilitacija“ nominiran je 2009. godine za nagradu Nacionalne ruralne mreže Švedske. Više informacija o inicijativi može vam dati Ewa-Marie Rellman (ewa.marie.rellman@lrf.se), poslovna savjetnica Poljoprivrednog saveza Skånea.



DANIEL JOHANSSON



Poticanje pokretanja i razvoja mikropoduzeća u Bugarskoj

Mjera 312 bugarskog Programa ruralnog razvoja novim i postojećim mikropoduzećima osigurava sredstva za ulaganja u poslovanje te savjete vezane uz promidžbu i poduzetništvo. Cilj mjere je stvaranje ili razvoj nepoljoprivrednih aktivnosti, stoga se njome ne financiraju poljoprivredna mikropoduzeća jer su njima namijenjena sredstva drugih mjera PRR-a.

Na natječaju za dodjelu sredstava iz mjere 312 mogu sudjelovati poduzeća iz 231 ruralne općine, od ukupno 264 koliko ih je u Bugarskoj. Postavljeni kriterij definira mikropoduzeća kao ona koja zapošljavaju manje od 10 osoba i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilanca ne prelaze 2 milijuna eura (što je u skladu s definicijom malih i srednjih poduzeća koju je dala Komisija u preporuci 2003/361/RC).

Mjera za pokretanje i razvoj poduzeća podupire: prerađivačke industrije, kao što su proizvodnja namještaja, laka industrija itd; pogone za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (kapaciteta ispod 1 megawata), za prodaju ili osobnu upotrebu energije; pružanje usluga stručnog savjetovanja ili preporuka vezanih uz poslovanje u velikom broju sektora; socijalnu i zdravstvenu zaštitu; prijevoz u ruralnim

područjima; objekte za pružanje turističkih usluga s manje od 20 smještajnih jedinica.

Ta mjera daje prednost projektima razvoja integriranog ruralnog turizma, korištenja energije iz obnovljivih izvora, informacijsko-komunikacijskih tehnologija te projektima čiji su nositelji žene ili mlađi od 40 godina.

Potpore koju nudi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) odnosi se na ulaganja u: izgradnju i/ili obnovu i popravak zgrada i/ili poslovnih prostora; uvođenje novih strojeva i opreme; razvoj novih proizvoda; osmišljavanje marketinških strategija; uvođenje sustava kvalitete; te provedbu raznih oglašivačkih i promidžbenih aktivnosti.

Od listopada 2009. godine Bugarskoj agenciji za plaćanja prijavljeno je više od 750 projekata za potporu iz mjere 312. Ta brojka jasno govori o zanimanju koje vlada za nju. Stoga bi mogla biti važan alat za diverzifikaciju ruralnog gospodarstva u Bugarskoj, čije je gospodarstvo sada uvelike ovisno o poljoprivredi.



ELENA HADJINICOLOVA



WIRTSCHAFTSFÖRDERUNGSGESELLSCHAFT
VULKANEIFEL MBH



Oснаživanje ljudskog kapitala u Njemačkoj

U njemačkoj saveznoj državi Rheinland-Pfalzu djeluje lokalna akcijska grupa (LAG) pokrajine Vulkaneifel. Njezin je strateški prioritet davanje potpore za pokretanje poduzeća. Taj je LAG stekao bogato iskustvo tijekom provedbe programa LEADER+, a pokretačka snaga prethodnog programskog razdoblja sada je usmjerena u novi program sufinanciran sredstvima III. prioritetne osi Programa ruralnog razvoja.

Program potpore poduzetništvu osmišljen je tako da zadovolji potrebe lokalnog gospodarstva. Cilj mu je poticanje, ohrabrivanje i pomoć poduzetnicima u početnim fazama razvoja ideje. Osigurava i savjetodavnu pomoć prigodom pokretanja i razvoja poduzeća u ruralnim područjima, pri čemu prednost imaju žene, starije osobe, potencijalni nasljednici i studenti.

Integrirani modularni program pomoći namijenjen je lokalnim poduzetnicima koji mogu koristiti savjete stručnjaka vezane uz samopošljavanje te steći vještine planiranja poslovanja i marketinga.

Dodatne usluge koje pokriva mjera III. prioritetne osi jesu radionice o donošenju odluka i samoprocjeni snaga i slabosti vlastitih poduzeća.

Lokalna akcijska grupa promiče uključivanje stanovnika i osigurava mobilne objekte za održavanje radionica kako bi mjera III. prioritetne osi približila svim članovima ruralne zajednice, pogotovo onima koji žive u izoliranim područjima. Svoje usluge pokretanja i razvoja poduzeća pod III. prioritetnom osi obavlja na njemačkom, ruskom i turskom jeziku, što je jasan pokazatelj nastojanja da u procese razvoja ruralnih područja uključi ljude različitih nacionalnosti. Takvim inovativnim aktivnostima LAG Vulkaneifela pokušava odgovoriti na sve očitiji aspekt ruralne raznolikosti, onaj kulturni.

Više informacija o nastojanjima LAG-a Vulkaneifela da pomogne lokalnom stanovništvu uspješno odgovoriti na mogućnosti i izazove koje postavlja ruralna raznolikost možete dobiti na internetskoj stranici: www.bernkastel-wittlich.de/lag-vulkaneifel.html (na njemačkom jeziku).

IV. prioritetna os



Suradnja kao ključ razvoja ruralnih područja



IV. prioritetna os osigurava potporu za aktivnosti suradnje koje različitim ruralnim područjima pomažu uočiti zajedničke probleme, mogućnosti i rješenja koji se tiču ruralnog razvoja. Takve metode suradnje dokazale su se učinkovitima i europskim ruralnim područjima donose razne oblike društvene, gospodarske i okolišne koristi.

LEADER-ov pristup razvoju ruralnih područja EU-a temelji se na načelu da lokalne akcijske grupe provode lokalne projekte razvoja. Ta je metodologija naslijeđe triju generacija programa EU-a, a kroz IV. prioritetnu os postala je temeljni pristup europske politike ruralnog razvoja.

Procjenjuje se da će do kraja 2009. godine na ruralnim područjima Europe djelovati više od 2 100 lokalnih akcijskih grupa. Svaka od njih moći će koristiti mjeru 412 IV. prioritetne osi koja financira provedbu projekata suradnje.

Suradnja može biti ili unutar-regionalna (između ruralnih područja jedne zemlje članice) ili međunarodna (između ruralnih područja različitih zemalja članica). Otvorenost prema drugim zemljama česta je tema teritorijalne suradnje lokalnih akcijskih grupa.

20 godina teritorijalne suradnje

Godine 1989. Europska je komisija prvi put osigurala sredstva za teritorijalnu suradnju. Odobrila je više od 21 milijuna ECU za 14 pilot-projekata u sklopu članka 10 Europskoga fonda za regionalni razvoj (EFRR) za rješavanje strukturnih problema u pograničnim regijama. Na tim početnim iskustvima razvijen je program INTERREG koji se pokazao kao koristan mehanizam gospodarskog razvoja i restrukturiranja u pograničnim regijama.

Od suradnje su imale korist i zemlje središnje i istočne Europe. EU im je osigurala značajnu potporu kroz programe međunarodne suradnje u pretpristupnim fazama. Zajedničke aktivnosti poticale su prijenos znanja između zemalja te rješavale važna razvojna pitanja u pograničnim regijama.

Suradnja pomaže teritorijalnu koheziju

Brz uspjeh suradnje među ruralnim područjima bio je utemeljen na nizu razvojnih programa. Programi su poticali suradnju, pa se u njih uključivalo sve više ruralnih područja i kroz procese stjecalo važna iskustva. Teritorijalna suradnja doprinijela je stvaranju multikulturalnih životnih prostora, a bila je posebno učinkovita u prepoznavanju zajedničkih razvojnih problema, i s njima povezanih mogućnosti, različitih područja.

Zajedničkom suradnjom europske su različitosti i komplementarnosti pretvorene u sredstvo za osmišljavanje usklađenijih razvojnih aktivnosti. Kroz LEADER-ove aktivnosti teritorijalna kohezija je zadobila na značaju i danas se smatra jednim od temeljnih načela LEADER-ove metodologije.

LEADER je ukazao na veliku vrijednost koju donosi izlazak iz okvira regionalnih i nacionalnih granica. Kada LEADER-ove grupe među sobom razgovaraju zanemarujući te granice, shvaćaju da njihovi uspjesi, ali ni problemi, nisu jedinstveni ni posebni. Uspoređuju bilješke. Uče jedni od drugih. Život postaje puno jednostavniji kad ne morate ponovno izumiti kotač.

Povjerenica Mariann Fischer Boël, Konferencija LEADER+, Evora, Portugal, 22.-23. studeni 2007.

Povoljno okruženje za suradnju

Europska komisija svjesna je dodane vrijednosti koju stvara suradnja, pa je razvila niz mogućnosti za suradnju u ruralnim područjima. Uz mjeru 421 IV. prioritetne osi politike ruralnog razvoja, tu je i Cilj područne suradnje (poznat kao INTERREG IVC) te podmjera 433 Europskoga socijalnog fonda o međunarodnoj i međuregionalnoj suradnji radi mobilnosti. Ruralna područja mogu sudjelovati i u drugim obrazovnim, kulturnim i okolišnim projektima EU-a. Dodatne mogućnosti nude se kroz Europsku politiku susjedstva koja obuhvaća pogranične zemlje EU-a.

U temelju *Zelene knjige o teritorijalnoj koheziji* Europske komisije – Pretvaranje teritorijalne raznolikosti u prednost, objavljenoj 2008. godine, nalazi se namjera Europe da suradnja bude osnovni način razvoja teritorijalne kohezije. Profesor Mark Shucksmith, stručnjak za regionalno planiranje sa Sveučilišta u Newcastleu u Velikoj Britaniji, objašnjava: „*Zelena knjiga* prepoznaje vrijednost

razmjene iskustava i znanja među ljudima iz različitih područja. Koristi su se pokazale tijekom ranijih europskih inicijativa, a one nisu samo u spoznajama o tome na koji se način ljudi s različitih područja nose s istim problemima već i u tome što takva transnacionalna suradnja može pomoći ljudima da svoju situaciju vide u novome svjetlu te dođu do ideja koje su im se prije činile nezamislivima.“

„Mnoga ruralna područja proživljavaju vrlo brze promjene u koje su često uključeni dionici zabrinuti za budućnost područja u kojima žive, koji žele da ona razviju svoje 'potencijale' u onom smislu u kojem je to navedeno u *Zelenoj knjizi*. Ti dionici vrlo često imaju različita, ponekad i suprotna, mišljenja o tome što predstavlja i koliki je taj potencijal. Prioritet će stoga biti stvaranje institucionalnog kapaciteta koji će im omogućiti da pomire različite ideje i interese te da u budućnosti zajedno surađuju“, nastavlja Shucksmith.

Te su poruke ujedno i ključni ciljevi aktivnosti koje se tiču transnacionalne suradnje pod IV. prioritetnom osi.

Pokretanje nacionalnih mreža za ruralni razvoj

„Vrlo je važno da se ruralna područja pred kojima stoje slične razvojne mogućnosti, potrebe i izazovi međusobno povežu i izmjenjuju iskustva“, komentira Matej Štepec iz slovenskog Ministarstva poljoprivrede, koje je 10% proračuna svoje IV. prioritetne osi namijenilo suradnji. Primarna potpora odnosi se na organiziranje seminara o suradnji, pripremu metodoloških vodiča i pokretanje radnih skupina.

Pristupi se razlikuju ovisno o zemlji i o prethodnim iskustvima vezanim uz suradnju. Primjerice, Ruralna mreža Austrije podupire projekte suradnje tako što pomaže organizirati inicijalne susrete predstavnika ruralnih područja s njihovim partnerima. Françoise Bonert iz luksemburškog Ministarstva poljoprivrede pojašnjava da je njezina zemlja osigurala lokalnim akcijskim grupama 5 000 eura za prvu fazu projekata međunarodne suradnje.

Italija, koja namjerava izdvojiti više od 100 milijuna eura za LEADER-ovu suradnju,

“Okupiti se predstavlja početak, ostati zajedno napredak, a raditi zajedno uspjeh.”

Henry Ford.



zahtijeva od ruralnih područja donošenje izvorne strategije teritorijalne suradnje: „Osmislili smo nekoliko aktivnosti koje će podupirati suradnju, a odnose se na povezivanje različitih oblika suradnje, kao što su LEADER, INTERREG, politika razvoja dobrosusjedskih odnosa i decentralizirana suradnja“, navodi Catia Zumpano, voditeljica odjela suradnje u Ruralnoj mreži Italije (RMI).

Sredstvo teritorijalnog razvoja

Suradnja je danas prihvaćena ne samo kao sredstvo za promicanje otvorenosti i inovacija u ruralnim područjima, već i kao glavni pokretač teritorijalnog razvoja. Suradnja je dokazano omiljena i donosi rezultate, osobito u prepoznavanju zajedničkih problema ruralnih područja te pronalaženju mogućnosti za njihovo rješavanje.

Na temelju iskustva stečenog proteklih 20 godina dokazano je da „suradnja koja je sama sebi svrhom“ donosi slabe rezultate te da projekti suradnje moraju biti pažljivo planirani kako bi ostvarili opipljive razvojne rezultate i sinergijske učinke za sve učesnike.

Ovakva saznanja samo su dio bogatog iskustva dobivenog kroz suradnju lokalnih akcijskih grupa. Na sljedećim stranicama predstavljamo vam četiri primjera iz prakse IV. prioritetne osi, izbor iz zanimljivih iskustava stečenih kroz suradnju i znanja o ruralnome razvoju.



Zajedničkim vještinama do stvaranja gospodarskih mogućnosti za ruralna područja

U jednom ruralnom području Francuske koje je tradicionalno okrenuto tekstilnoj industriji rodila se ideja o suradnji. Suočeni sa strukturnom krizom, opterećeni gospodarskim problemima, nedostatkom odgovarajuće tehnologije i radne snage, dionici tekstilnog sektora i lokalna akcijska grupa „Beaujolais Vert“ razmišljali su koje aktivnosti poduzeti u sklopu LEADER-ovog programa 2007.–2013. Bili su svjesni da moraju naći nova rješenja, pa su odlučili posjetiti tekstilne tvrtke u Nizozemskoj koje koriste najnoviju tehnologiju i po učinkovitosti i konkurentnosti vodeće su na tržištu.

Razmjena iskustava o strojevima i softverskoj tehnologiji između ove dvije zemlje ubrzo je dovela do planiranja šire suradnje, a projektu se priključila i talijanska Lokalna akcijska grupa „Altra Romagna“ sa svojim specijaliziranim znanjima i iskustvima. Francuzi i Talijani postavili su cilj – stvaranje zajedničkih proizvoda te pozicioniranje na novim tržištima, a udruživanje vještina, znanja i iskustva trebalo bi u konačnici dovesti do stvaranja zajedničkog tržišta.

Međusobni susreti planirani su u vrijeme održavanja europskih sajmova na kojima sudjeluju oba partnera, što projektu donosi značajne uštede. Na susretima se istražuju mogućnosti



MICROFLEX

razvoja novog tekstilnog proizvoda koji bi bio odraz osobitosti dvaju ruralnih područja i mogao se koristiti na kulturnim manifestacijama. Već su osmišljene određene ideje, poput tkanina prikladnih za opremanje različitih događanja, zaštitni znak te način promidžbe tih proizvoda.

Dolazeći iz europskih ruralnih područja sa sličnim gospodarskim problemima, različitom poviješću, ali komplementarnim vještinama, znanjima i iskustvima, projekt okuplja različite dionike iz gospodarskih, istraživačkih i turističkih sektora (uključujući laboratorije, tekstilne radionice, trgovinska udruženja i turističke zajednice) oko zajedničkog cilja da što učinkovitije iskoriste mogućnosti suradnje koje pruža IV. prioritetna os. Suradnici se nadaju da će njihov uspjeh unijeti novine i naterati na preispitivanje budućnosti lokalnih tekstilnih sektora koji ne predstavljaju samo važan gospodarski čimbenik ruralnih područja iz kojih dolaze već donose i društvenu korist te promiču njihove identitete.

Više informacija potražite na: <http://www.pays-beaujolais.com/france/DT1229005523/page/Approche-Leader-en-Beaujolais-Vert.html>



Pouke luksemburške lokalne akcijske grupe

Male su zemlje vrlo dobro iskoristile projekte suradnje. Donosimo vam primjere dviju inicijativa luksemburških akcijskih grupa koje se mogu primijeniti i na druga područja.

Mala udruga iz luksemburške općine Beckerich pokrenula je inovativnu vrstu suradnje s ciljem stvaranja novog oblika društveno-kulturnog turizma u ruralnim područjima. Ideja je projekta stvaranje veza među ruralnim područjima koje bi otvorile nove turističke mogućnosti vezane uz lokalno naslijeđe. Ukratko, projekt potiče alternativni oblik putovanja koji ljudima različite dobi i načina života nudi jedinstven doživljaj.

Nakon što je lokalna akcijska grupa prihvatila prijedlog suradnje, bilo je potrebno prepoznati partnerska područja iz raznih dijelova Europe zainteresiranih za ostvarivanje međunarodne suradnje. Već nakon nekoliko mjeseci izravnih kontakata, potpomognutih LAG-om, definirano je šest partnera iz sljedećih zemalja: Irske, Njemačke, Austrije, Finske i Grčke. Luksemburškoj lokalnoj akcijskoj grupi osiguran je iznos od 5 000 eura za početne faze projekta.

Već u samome početku trebalo je riješiti problem nedostatnog broja ljudi. Naime, ni udruga ni LAG nisu imali dovoljno raspoloživih kapaciteta za postavljanje i provedbu programa koji uključuje velik broj partnera. Rješenje je bilo prilično jednostavno. Dogovoreno je da se zaposli „pružatelj usluga čiji će troškovi biti uključeni u proračun programa i raspodijeljeni na sve nas“, pojašnjava Fons Jacques, direktor lokalne akcijske grupe Resange Wiltz, te dodaje: „Dio iznosa već smo osigurali iz sredstava za međunarodnu suradnju“. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i vlada namirit će 69 posto, a općine preostalih 31 posto.“

Luksemburški model koristi metodologiju neposredne suradnje i dokazuje kako je uz pomoć mjere 321 relativno lako pokrenuti suradnju među LAG-ovima zemalja članica. Više o tom projektu doznajte na internetskim stranicama www.rw.Leader.lu i www.dmillen.lu



FONS JACQUES - BUREAU LEADER ESCHDORF



Dobre ideje pokreću dobre projekte (suradnje)

Luksemburški Omladinski centar Grevenmacher provodi projekt suradnje kojeg je cilj podizanje svijesti javnosti o pitanjima vezanim uz zaštitu okoliša. U projektu glavnu ulogu imaju mladi, i to putem inovativnog edukacijskog programa o okolišu.

Članovi lokalne akcijske grupe vrlo su brzo u početnoj zamisli omladinskog centra prepoznali potencijal za međunarodnu suradnju, pa je početna ideja proširena dimenzijom suradnje na razini Europe i zajedničkog rada mladih iz različitih ruralnih područja. Cilj je projekta da svojim sudionicima omogući stvaranje šire slike o problemima vezanim uz okoliš te da im pomogne u pronalasku zajedničkih rješenja za različita područja. Uz još jedan luksemburški LAG, na projektu suradnje IV. prioritetne osi sudjeluju ruralna područja Francuske, Italije i Finske.

Mladi će se morati obavezati na dugoročan trud. Za razdoblje od 2010. do 2012. godine planiran je niz velikih skupova na kojima će se pripremati umjetnička događanja i kreativni projekti na temu okoliša, primjerice „Zemlja mi je rekla da...“ ili

„Pokaži mi svoj okoliš i reći ću ti tko si!“ Teme će se obrađivati kroz animirani film, kratke predstave, skulpture i razne druge umjetničke forme. Ostvarenja mladih bit će predstavljena u kafićima, omladinskim centrima i na ulicama. Sve aktivnosti bit će popraćene CD-om i videom te sveobuhvatnom kampanjom među mladima.

Organizatori su uvjereni da će njihov projekt međunarodne suradnje polučiti dobre rezultate. Drže da će intenzivna edukacija i osoban razvoj mladih ljudi dovesti do sinergija na obostranu korist, te da će se u ruralnim zajednicama koje sudjeluju u projektu osvijestiti problemi vezani uz okoliš i poboljšati okolišni uvjeti.

Za više informacija posjetite internetske stranice www.rw.Leader.lu ili www.miselerland.lu



FONS JACQUES - BUREAU LEADER ESCHDORF



SOPRIIP SPA



Europske hodočasničke rute privlače sve više sudionika

Preko područja na kojima djeluju talijanska lokalna akcijska grupa SOPRIO i španjolski LAG Portodemouros prolaze važne hodočasničke rute. Suradnju dvaju ruralnih područja potaknulo je zajedničko naslijeđe, a traje još od vremena LEADER II inicijative. Ciljevi suradnje su od početka jasni, a odnose se na popularizaciju ruralnog turizma promicanjem kulturnog naslijeđa kojim obiluju obje hodočasničke rute.

Već su poduzeti značajni koraci prema postizanju zadanih ciljeva, a početni sporazum o suradnji proširen je na 18 različitih lokalnih akcijskih grupa iz pet zemalja članica (Italije, Španjolske, Francuske, Portugala i Švedske). LAG-ovi su se umrežili u namjeri da se zajednički oglašavaju, promiču javno-privatno partnerstvo te međusobno komuniciraju. Pokrenuli su i internetsku stranicu na kojoj se nude turističke usluge i predstavljaju lokalni proizvodi.

Suradnja je potaknula niz različitih aktivnosti koje su donijele mnogo praktičnih koristi. No zbog velikog broja ruralnih područja uključenih u mrežu, bilo je potrebno uvesti promjene u organizaciji posla i koordinaciji. Da bi se olakšala provedba projekta, osnovano je Europsko gospodarsko-interesno udruženje (EGIU). Formalna struktura partnerstva, i njegov jedinstveni pravni status, pokazala se višestruko korisnom - ono pomaže pri korištenju resursa, osigurava dugoročnu stabilnost u koordinaciji projekta, olakšava zajedničku prodaju i plasman proizvoda, osmišljavanje turističkih paket-aranžmana itd. Osim toga, pojednostavljuje provedbu projekta i, dugoročno, osigurava mu budućnost.

Ohrabreni dobrim rezultatima, sudionici projekta namjeravaju nastaviti razvijati projekt uz pomoć potpore IV. prioritetne osi. Bit će zanimljivo vidjeti koliko će se novih ruralnih područja priključiti partnerstvu od 2007. do 2013. godine.

Dodatne informacije potražite na internetskoj stranici www.camminideuropeie.com.

Stanovnici sela – europski građani

Učinkovita provedba politike ruralnog razvoja EU-a ovisi o vještinama, sposobnostima i iskustvu širokog spektra dionika u ruralnom razvoju. Na sljedećim stranicama prikazujemo vam neke od njih.

Put prema održivoj poljoprivredi u Flandriji

Gospodin Koen Wellemans inženjer je poljoprivrede i već 10 godina radi kao savjetnik za održivi razvoj poljoprivrede u flamanskoj vladi Belgije. Osim toga, aktivan je u Ruralnoj mreži Flandrije koja osigurava potporu flamanskim ruralnim dionicima.

Glavni dio njegovog rada u Odjelu za poljoprivredu i ribarstvo odnosi se na uvođenje poljoprivredno-okolišnih mjera. On savjetuje suradnike i političare o učincima predloženih mjera politike na flamanski poljoprivredni sektor.

Gospodin Wellemans drži da održiva poljoprivreda otvara razne mogućnosti, no svjestan je da „se moraju uvesti i određena ograničenja, poput onih okolišnih, vezanih uz gospodarenje vodama, ili onih povezanih s europskom mrežom zaštićenih područja NATURA 2000.“

Vjeruje da pozitivne inicijative, kakve se potiču poljoprivredno-okolišnim mjerama, stvaraju najbolje prilike za razvoj održivijih oblika poljoprivredne djelatnosti.

„Poljoprivredna gospodarstva su oduvijek doprinosile bioraznolikosti ruralnih područja“, komentira, i dodaje: „Poljoprivreda se u razdoblju nakon rata morala širiti i razvijati. Nakon Drugog svjetskog rata pozornost je bila usmjerena na proizvodnju i pritom se nije vodilo računa o posljedicama na bioraznolikost

i okoliš.“ Gospodin Wellemans je uvjeren da se put prema održivoj poljoprivredi ne može pronaći gledajući u prošlost i pokušavajući ponovno uvesti oblike poljoprivrede koji su se koristili 1940-ih. Smatra da „je potreban nov, održiv smjer koji uvažava promjene koje je doživjela poljoprivreda. Taj put mora biti pažljivo isplaniran i postupan.“

Recite nam nešto o zanimljivim projektima ruralnog razvoja na kojima radite.

Od 2007. godine radim za Ruralnu mrežu Flandrije. S kolegama proučavam najbolje prakse iz Programa za ruralni razvoj Flandrije. Istodobno se trudimo voditi računa i o onome što se događa u drugim zemljama. Znanje o najboljim praksama širi se putem internet-ske stranice Mreže, brošura, seminara i studijskih putovanja. Nadamo se da će ti pozitivni primjeri biti pokretač inovativnih projekata.

Više informacija o Ruralnoj mreži Flandrije potražite na internetskoj stranici: www.ruraalnetwerk.be

Što smatrate najvećom prednošću života i rada u dijelu ruralne Europe u kojem živite i radite?

Živim u ruralnom predjelu Flandrije. Najbliži grad, Aarschot, udaljen je tek 10 kilometara. Do svog radnog mjesta u Briselu stižem vlakom za pola sata. To u Flandriji znači „ruralno područje“ – grad je uvijek blizu, a prednosti koje pruža dostupne su i ljudima koji žive u selima. Ruralna područja na rubovima gradova važan su dio flamanskog Programa ruralnog razvoja.

Što smatrate najvećim problemima, izazovima i mogućnostima ruralnog razvoja u dijelu Europe iz kojeg dolazite te u stručnom području kojim se bavite?

Poljoprivrednike muči kako izaći na kraj s ograničenjima koja im postavlja društvo. Mislim na zakonska ograničenja na nacionalnoj razini i na europske direktive poput Direktive Vijeća o zaštiti voda od zagađivanja koje uzrokuju nitrati poljoprivrednog podrijetla. Nadam se da će političari imati potrebnu strpljivost i poljoprivrednicima dati dovoljno vremena da se okrenu održivosti. Politika ruralnog razvoja trebala bi nastaviti podržavati poljoprivrednike u tom procesu.

Osim toga, posljednjih nekoliko desetljeća značajno su oslabile veze između

poljoprivrednika i ostalog stanovništva. To je rezultat njihovih različitih, a često i drugačijih interesa od onih lokalne zajednice, a uz to ruralna područja ubrzano postaju stambene zone. Sve više ljudi, i ja sam, rade u gradu, a kući dolaze samo prespavati ili u seoskim područjima provode odmor.

Politika ruralnog razvoja može stvoriti nove mogućnosti za zapošljavanje u ruralnim područjima i može pomoći stvaranju novih veza među ljudima koji u njima žive i rade.

Što bi trebalo učiniti da se riješe ti problemi i u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste sve mogućnosti? Tko bi to trebao učiniti, i kako?

Svi moraju preuzeti dio odgovornosti. Poljoprivrednici bi trebali poštovati okoliš o kojem ovise njihovi životi. Potrošači bi trebali poštovati poljoprivrednike i njihove proizvode te bi trebali biti svjesni da ti proizvodi zaslužuju poštene cijene. Vlade bi, gdje god je moguće, trebale osigurati povoljno okruženje za postizanje održivosti. Poljoprivrednici i ostali stanovnici ruralnih područja morali bi surađivati na stvaranju dinamike i kreiranju novih poslovnih mogućnosti.

Neposredna blizina grada također otvara mogućnosti za ruralne sredine kakva je ona u kojoj živim. Te mogućnosti nisu još dokraja istražene. Nova kretanja stvaraju nove veze koje mogu dovesti do potpuno novog načina razmišljanja o gradu i njegovim rubnim ruralnim dijelovima.

Što ste korisno naučili kroz rad na ruralnom razvoju? Navedite tri najvažnija savjeta njegovim dionicima!

Poticati poljoprivrednike i potrošače da se okrenu održivosti može se samo ako oni sami u nju vjeruju. To je stvar učenja i rasta, krčenja novih puteva. To nije nešto što se može nametnuti zakonima i pravilima. Političari bi morali razmišljati na taj način žele li postići ciljeve vezane uz održivost.

Jedan od glavnih ciljeva ruralnih mreža jest potraga za najboljim praksama na terenu i širenje svijesti unutar jedne regije i između više njih. Treba priznati da je kroz program LEADER već prilično učinjeno za pomoć ruralnim zajednicama.

Umjesto da trošimo energiju na ponavljanje posla koji je već odrađen, trebali bismo učiti iz tog iskustva. Treba usmjeriti pozornost na to kako to iskustvo najbolje primijeniti u svakodnevnom životu.

Naposljetku, zabrinjavajuće je što sve više mladih koji žele pokrenuti poljoprivredno gospodarstvo u našem području, ali ne mogu pronaći odgovarajuću lokaciju. Razlog je taj što se ne mogu nositi s konkurencijom koju stvaraju ljudi koji samo stanuju u ruralnim područjima ili su u njima pokrenuli mala poduzeća. Dobre lokacije za gospodarstva, kojima bi održiva poljoprivreda otvorila brojne perspektive, trebalo bi zaštititi. Ruralni razvoj EU-a u tome može igrati ključnu ulogu.

“...Poticati poljoprivrednike i potrošače da se okrenu održivosti može se samo ako oni sami u nju vjeruju. To je stvar učenja i rasta, krčenja novih putova...”



KOEN WELLEMANS

Koen Wellemans

Najvažnije je poštovati ruralno stanovništvo

Slovenac dr. Marko Koščak, geograf i inženjer, bavi se planiranjem upravljanja ruralnim područjima. U više od 18 godina, koliko je uključen u aktivnosti ruralnog i regionalnog razvoja, radio je na svim razinama – lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj – a bio je i savjetnik u vladama zemalja Europe i Azije. Dr. Koščak je sudjelovao u više od 120 integriranih projekata ruralnog razvoja, od kojih se većina provodila u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori te Ujedinjenom Kraljevstvu. Projekti su se odnosili na provedbu gospodarskog razvoja kroz program SAPARD. Danas je glavina njegovog rada usmjerena na promicanje lokalnog partnerstva među općinama, agencijama za regionalni razvoj i regionalnim gospodarskim komorama kroz aktivnosti koje se tiču održivog ruralnog razvoja.

Recite nam nešto o zanimljivim projektima ruralnog razvoja na kojima radite.

Trenutačno radim na projektu Regionalne mreže tematskih putova koji se provodi na jugoistoku Slovenije. Riječ je o svojevrsnom nastavku aktivnosti koje smo započeli prije dvanaestak godina. Temeljna ideja je obnova ruralnih predjela kroz održivi turizam,

razvoj proizvoda i partnerstva. Tako smo prošle godine povezali nekih 1 500 kilometara pješačkih, biciklističkih, jačačkih i riječnih smjerova. Objavili smo ih na internetu, a zainteresirani mogu, uz pomoć GPS tehnologije, na svoje prijenosno računalo ili mobitel preuzeti one smjerove koji su im potrebni. Više informacija o projektu doznajte na višezjezičnoj internetskoj stranici www.slovenia-heritage.net.

Što smatrate najvećom prednošću života i rada u dijelu ruralne Europe u kojem živite i radite?

Smatram da još uvijek živimo u, nazovimo to, stvarnom svijetu. Živim u selu sa 40 stanovnika. Ovdje su živjeli moji djed i baka i poznajem gotovo sve suseljanje. Privilegirani smo životom u čistom okolišu, imamo dobru infrastrukturu i dobre uvjete života. Kad pogledam zemlje izvan EU-a, zaključim da mi Europljani živimo u raju. No ponekad to uzimamo zdravo za gotovo. Zbog „potrošačke groznice“ izgubili smo mnogo od tradicionalnog načina života – iz dana u dan jurimo sve brže i brže, ne razmišljajući pritom kamo uopće idemo.

Osobno, najvećom prednošću smatram mogućnost komunikacije s ljudima – svoj posao mogu najbolje obavljati ako pažljivo slušam stanovnike ruralnih

područja i s njima razgovaram, jer oni su najveći stručnjaci. Problem je samo kako njihove riječi prevesti na jezik razumljiv „birokraciji“.

Što smatrate najvećim problemima, izazovima i mogućnostima ruralnog razvoja u dijelu Europe iz kojeg dolazite te u stručnom području kojim se bavite?

Svakako to kako pronaći ravnotežu između razvoja, zaštite okoliša i društvenog sklada – u pitanju su različiti interesi koji mogu dovesti do ozbiljnih nesuglasica. Zbog toga je za budućnost ruralne Europe vrlo važno demokratskim putem, kroz rasprave, doći do konsenzusa. Jako je opasno donositi politički motivirane odluke koje isključuju druga mišljenja ili ljude s različitim stavovima.

Što bi trebalo učiniti da se riješe ti problemi i u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste sve mogućnosti? Tko bi to trebao učiniti, i kako?

Držim da su najbolji partnerski pristupi jer jamče da će odluke koje se donesu biti prihvatljive većini. No i ljudi moraju shvatiti da ne mogu sve prepustiti javnom sektoru. Nedavno sam bio u Finskoj u posjetu kolegama iz lokalne akcijske grupe. Dojmla me se činjenica da je, 12 godina nakon što su pristupili LEADER-u, u 80 posto njihovih

projekata uključen privatni sektor. U Sloveniji to još nije slučaj, ali uviđamo da je to pravi put. Čini se da tek treba izgraditi povjerenje između javnog i privatnog sektora. Ne možeš samo pritisnuti prekidač i imati učinkovito partnerstvo. Moramo pronaći projekte kojima će se privatni sektor željeti priključiti. Na tome treba poraditi, a programi ruralnog razvoja imaju mjere koje mogu pomoći tom procesu.

Zahvaljujući LEADER-ovom pristupu, u Sloveniji su osnovane 24 nove lokalne akcijske grupe. Shvaćamo da moramo komunicirati u puno širem krugu. Radimo na oblikovanju regija. U Sloveniji postoji nacionalna razina i razina lokalne samouprave, ali nedostaje ta srednja poveznica. Doduše, postoji i 12 administrativnih područja, ali samo na papiru. One se većinom koriste za statistička praćenja. Mi se trudimo ojačati kapacitete postojeće regionalne mreže.

Neke regionalne razvojne agencije posjeduju dovoljno stručnog znanja. Druge ne. To ponekad utječe na korištenje sredstava programa ruralnog razvoja. Budući da su područja koja agencije pokrivaju, po mom mišljenju, relativno mala, razmišljamo o tome da načinimo manji broj većih područja. Time bi se dobilo više stručnog znanja i više partnera koji bi radili na osiguravanju sredstava za projekte.

Što se tiče posla koji treba obaviti izvan granica EU-a, tijekom rada u

susjednim zemljama, primjerice Bosni i Hercegovini, shvatio sam da se treba otvoriti prema nevladinom sektoru i demokratskom donošenju odluka. To je proces koji se uči. Ponekad ljudi još nisu dovoljno motivirani da se u njega uključe, ali važno je da su pozvani priključiti mu se. To je ključan, prvi korak na kojem se kasnije mogu temeljiti inicijative ruralnog razvoja u zemljama u europskog susjedstva.

Što ste korisno naučili radeći na ruralnom razvoju? Navedite tri najvažnija savjeta njegovim dionicima!

Prvi je savjet upućen onima koji upravljaju ruralnim projektima. Prošlo je vrijeme stručnjaka koji su imali rješenje za sve probleme. Pravi stručnjaci su ljudi i neki od njih mogu reći da je problem u stručnjacima (smijeh). Takve izjave pokazuju da mi koji primjenjujemo znanje o ruralnom razvoju moramo biti u dodiru s ljudima i, kao što sam već rekao, pomoći im da svoje riječi oblikuju u jezik razumljiv birokraciji. Držim da je to najbolji način za postizanje rezultata.

Drugi je savjet da je svaka situacija različita. Viđao sam kolege koji su upali u neprilike trudeći se provesti projekte koji su se pokazali uspješnima na nekim drugim područjima. Pristup „kopiraj i premjesti“ je opasan. Da ne biste upali u tu zamku, potrebno se od početka spustiti na lokalnu razinu. Meni je važno vidjeti i posjetiti lokalno područje i razgovarati s ljudima koji ondje žive. Ne samo formalno nego

i u situacijama kada postoje problemi, kada slave, kada žive svojim svakodnevnim životom. Na taj način možeš razumjeti njihovu situaciju i uvidjeti kako projekt prilagoditi novom nizu okolnosti.

To nas dovodi do mog trećeg savjeta: pri provedbi projekata treba poštovati njihov način života i ne pokušavati ih promijeniti. Projekti i investicije mogu mijenjati živote, ali moramo paziti da se ne odraze negativno na svakodnevnicu. Turistički slogan moje regije to odlično sažimlje: „Vaša je svakodnevica nekima avantura“.

Moj sljedeći projekt – u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji – vrlo je zanimljiv i u njemu će biti korišten pristup odozdo prema gore. U sklopu integriranog programa ruralnog razvoja (koji slijedi ista načela kao i LEADER, samo šireg opsega) pokušat ćemo stvoriti strategiju razvoja sela Manastirski Dolenci, udaljenog 200-tinjak kilometara od glavnog grada Skoplja. U taj pilot-projekt bit će prvi put uključeno lokalno stanovništvo. „Posijati ćemo sjeme“ da bi ga makedonsko ministarstvo poljoprivrede moglo pretvoriti u projekt na nacionalnoj razini: stvaranje vizija sela i mikropodručja da bi se postavili prioriteta za pravilan strateški plan.



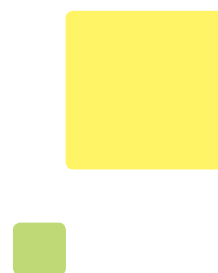
“**Pristup ‘kopiraj i premjesti’ je opasan... važno je vidjeti i posjetiti lokalno područje i razgovarati s ljudima koji ondje žive... da bi se razumjela njihova situacija i uvidjelo kako projekt prilagoditi novom nizu okolnosti.**”

Dr Marko Koščak



T. HUDSON

Ruralni razvoj: parlamentarne perspektive



Gospodin Neil Parish je predsjednik u odlasku Odbora za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije. Nakon 10 godina predstavljanja jugozapadne Engleske, pretežito ruralne regije, u Europskom parlamentu, vraća se u nacionalnu politiku. Od 2004. godine bio je član Europskog parlamenta za Gibraltar. Gospodin Parish ima i bogato iskustvo u sudjelovanju u lokalnoj vlasti – u Somersetu, gdje je vlasnik poljoprivrednog gospodarstva, bio je član župnog, općinskog i okružnog vijeća.

Recite nam nešto o zanimljivim projektima ruralnog razvoja na kojima radite.

Odbor za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije ne radi izravno na pojedinačnim projektima, ali dobiva mnoge izvještaje vezane uz njih. Kao predsjednik Odbora trudio sam se namaknuti što više sredstava za ruralni razvoj, kako bi on mogao uistinu funkcionirati. Tražili smo projekte koji nisu vodili brigu samo o okolišu nego i o

gospodarstvu ruralnih područja. Dobar je primjer inicijativa Komisije za uvođenje širokopojasnog pristupa internetu u što više ruralnih područja.

U pristupu ruralnom razvoju moramo biti iskreni i pošteni i dati sve od sebe da on funkcionira. Moramo ispravno odabrati područja kojima je potrebna pomoć i pobrinuti se da novac stigne do njih.

Što smatrate najvećom prednošću života i rada u dijelu ruralne Europe u kojem živite i radite?

Ja sam poljoprivrednik i obožavam život na selu. Zbog toga vjerujem da je poljoprivreda dio rješenja okolišnih pitanja, a ne problem. No često se na nju gleda sasvim suprotno.

Zbog praktičnog iskustva koje sam stekao kao poljoprivrednik, nisam bio sklon reformi poljoprivredne politike – a moram primijetiti da ni neki članovi Odbora za poljoprivredu Europskog parlamenta nisu željeli promjene. No moramo prihvatiti činjenicu da većina stanovništva želi reforme. Žele zdravu hranu i dobru poljoprivredu. Žele siguran okoliš te podjednaka ulaganja u okolišna pitanja i u poljoprivredu.

Pristaša sam modificiranja Zajedničke poljoprivredne politike kroz Zdravstveni pregled, ali ne zato što je to jednostavno dobra zamisao. Želim biti siguran da će šira zajednica u praksi doista dobivati novac. Ne želim hraniti ogromnu birokraciju koja je, držim, ionako već dovoljno sita.

Što smatrate najvećim problemima, izazovima i mogućnostima ruralnog razvoja u dijelu Europe iz kojeg dolazite te u stručnom području kojim se bavite?

Jedan od najvećih problema jest širokopojasni pristup internetu. To sam već spomenuo. Trebamo osigurati poticaje ruralnom i zelenom turizmu. Zatim, onim oblicima poduzetništva koji se mogu premjestiti u ruralna područja moramo pomoći da to i učine – dio tih sredstava trebao bi doći iz Europe, a dio iz zemalja članica, ali treba postojati „zajedničko razmišljanje“ Europe i zemalja članica koje mora nadići lokalne ruralne razine.

Što bi trebalo učiniti da se riješe ti problemi i u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste sve mogućnosti? Tko bi to trebao učiniti, i kako?

Radi se uglavnom o tome da postavimo politiku na razini EU-a i da se trudimo izvući novac za poduzeća i zajednice kojima je potreban. Projekti u dijelu svijeta iz kojeg dolazim bili su učinkoviti jer su donijeli novac zajednicama u ruralnim područjima. Moramo postići to da sve razine, europska, nacionalna i lokalna, „veslaju“ u istom pravcu.

Držim da je jedan od problema europske politike – a to vrijedi i za nacionalnu – taj što se stvari uvijek čine odozgo prema dolje, pa ljudi koji primaju novac, moraju ispunjavati obrasce itd., često nemaju prilike predložiti svoje zamisli kako pojednostavniti cijeli taj proces. Pojednostavljenje procesa je velik izazov, ali otvara brojne mogućnosti.

Tijekom mog predsjedanja Bugarska i Rumunjska su se priključile Uniji. Bugarska je predstavljala poseban izazov jer je teško izdvajala novac ne samo za poduzetništvo već i za poljoprivredu. I dalje postoje problemi u tom području. Komisija je nakratko zaustavila plaćanja i sada se ponovno vode pregovori. Mi moramo osigurati da nove zemlje članice imaju dobro postavljene strukture.

“...Moramo postići to da sve razine, europska, nacionalna i lokalna, „veslaju“ u istom pravcu.”

Što ste korisno naučili radeći na ruralnom razvoju? Navedite tri najvažnija savjeta njegovim dionicima!

Osigurajte da novac dođe do ruralnog sektora te da birokracija ne bude tako grozna da ljudi troše velik novac na projekte pokušavajući doći do sredstava za ruralni razvoj i onda budu odbijeni. Kada trošimo novac namijenjen ruralnom razvoju,

moramo izvući vrijednost iz tog novca, a ne potrošiti ga na troškove birokracije.

Nisam sklon dijeljenju savjeta novom predsjedniku. Ali bih poručio: nastavimo s reformom poljoprivrede; učinimo da postane važnija većem broju ljudi, ne samo poljoprivrednicima već i onima koji žele bolji okoliš; i pokušajmo ujednačiti sustav u svih 27 zemalja članica.



Ruralni razvoj u žarištu

Kvaliteta ruralnih proizvoda: promicanje i unaprjeđenje različitih proizvoda ruralnih područja



Tradicija i kvaliteta čine glavninu dodane vrijednosti proizvodnje hrane u EU-u, a uspjeh politike upravljanja kvalitetom u poljoprivredi oslanja se na dobru komunikaciju s potrošačima. Do tih su zaključaka došli dionici europskog ruralnog razvoja, a može ih se iščitati i u *Priopćenju o politici upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda EU-a iz 2009. godine.*

Promicanje kvalitete poljoprivrednih proizvoda učinkovit je mehanizam za povećanje konkurentnosti i stvaranje javnih dobara. Upravo je tu činjenicu željela naglasiti povjerenica Komisije Mariann Fischer Boel izjavom: „U svijetu u kojem se konkurentnost stalno povećava, europski se poljoprivrednici trebaju osloniti na svoj najjači adut: kvalitetu.“

Pristupi kvaliteti proizvoda koje promiče EU odgovor su na promjene u ponašanju potrošača. Potražnja za proizvodima čija je kvaliteta potvrđena različitim „standardima kvalitete“ i koji imaju „izvorni okus“ raste iz dana u dan. Potrošači iz urbanih

područja danas zahtijevaju više podataka o mjestu i načinu proizvodnje proizvoda za koje se zanimaju.

Posebne aktivnosti vezane uz kvalitetu lokalnih proizvoda doprinose održivosti brojnih ruralnih područja suočenih sa strukturnim ili proizvodnim problemima kao što su nedovoljno velika poljoprivredna gospodarstva ili otežano gospodarenje.

Pristupi koji promiču visoku kvalitetu lokalnih proizvoda doprinose stvaranju sinergija, odnosno stvaranju javnih dobara poput visoke kvalitete lokalnog okoliša i krajolika.

Definiranje kvalitete

Za poljoprivrednika kvaliteta znači stvaranje proizvoda koji posjeduju željene osobine (primjerice postotak nemasnog mesa), pri čemu se primjenjuju odgovarajući načini proizvodnje (i vodi računa o dobrobiti životinja). To se odnosi na sva područja, od proizvodnje sirovina, gdje je potrebno udovoljiti minimalnim standardima, do proizvoda s velikom dodanom vrijednošću koji nastaju u strože kontroliranim postupcima proizvodnje.

Neka svojstva proizvoda poljoprivrednog sektora određuju standardi tržišta na koja se ti proizvodi plasiraju (primjerice, „ekstra djevičansko“ maslinovo ulje, jaja iz „slobodnog uzgoja“, „prva klasa“ voća i povrća). Ti standardi potiču europske poljoprivrednike na stvaranje proizvoda određene kvalitete, u skladu s očekivanjima potrošača, i omogućuju usporedbu cijena istih proizvoda različite kvalitete.

Povijest sustava certificiranja kvalitete u EU-u datira iz 1991. i 1992. godine, kada su uvedene sljedeće zaštićene oznake: oznaka zemljopisnog podrijetla (OZP), oznaka izvornosti (OI) i oznaka tradicionalnog ugleda (OTU).

Europske oznake kvalitete poljoprivrednih proizvoda



Dosada je registrirano, ili se ispituje, više od 3 000 zahtijeva za dobivanje oznake zemljopisnog podrijetla za vina, alkoholna pića, poljoprivredne proizvode ili hranu. Te oznake štite proizvode ruralnih područja kao što su Gorgonzola, Parmigiano-Reggiano, Melton Mowbray pite od svinjetine, sir Asiago, Camembert iz Normandije i Champagne, koji se tako mogu nazvati samo ako potječu iz navedenih regija. Primjerice, da bi neki sir mogao nositi naziv roquefort, mora biti od mlijeka određene vrste ovce koja se uzgaja u prirodnim spiljama u blizini grada Roqueforta u francuskoj regiji Aveyronu, gdje su pronađene spore određene vrste gljiva (*Penicillium roqueforti*).

Što se tiče važnosti oznake zemljopisnog podrijetla za trgovinu označenim proizvodima, Europska komisija ulaže velike napore da se pravna zaštita počne odnositi na čitav svijet. To zahtijeva razvoj međunarodnog sustava registracije kroz Svjetsku trgovinsku organizaciju te sklapanje niza bilateralnih dogovora koji dolaze uz Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS Agreement).

Temelji moderne politike upravljanja kvalitetom 2004. godine nadograđeni su novom *Uredbom* (EC 383/2004) kojom se utvrđuje veća transparentnost politike zaštite oznaka poljoprivrednih proizvoda. Iste je godine Komisija donijela i Akcijski plan o „ekološkim“ poljoprivrednim proizvodima, kojem je nedavno dodana i *Uredba o ekološkoj poljoprivredi* (EC 834/2007).

Sektor trgovine ekološkim poljoprivrednim proizvodima (odnosi se uglavnom na voće i povrće, vina i začinsko ili ljekovito bilje) posljednjih je nekoliko godina doživio strahovit uzlet diljem EU-a. Posebna se pažnja posvećuje sve boljem funkcioniranju europskog tržišta ekoloških proizvoda, kao i promidžbi i integraciji tog tržišta.

Osim toga, postoje privatni i nacionalni sustavi certifikacije koji potrošačima jamče informacije o načinima proizvodnje i osobinama proizvoda.

Izazovi vezani uz kvalitetu

Zbog svoje složenosti, postojeći pravni okvir predstavlja velik izazov. Postoje brojni kriteriji i sustavi za određivanje

Glavni ciljevi i utjecaji politike upravljanja kvalitetom europskih poljoprivrednih proizvoda mogu se ovako sažeti:

- Poljoprivrednicima i proizvođačima osigurati ostvarivanje zasluženih prihoda razmjerno kvaliteti njihovih poljoprivrednih proizvoda.
- Poljoprivrednicima i proizvođačima omogućiti da udovolje želji potrošača za proizvodima koji imaju istaknuta obilježja te oblicima proizvodnje kojima nastaju proizvodi više dodane vrijednosti.
- Unaprijediti informiranje potrošača o osobinama poljoprivrednih proizvoda i tehnikama njihove proizvodnje kroz pouzdane informacije na oznakama i kroz sustave upravljanja kvalitetom.

kvalitete i dodjeljivanje oznaka na različitim lokalnim, regionalnim, nacionalnim razinama, i na razini EU-a. Ta neujednačenost i moguća preklapanja stvaraju proizvođačima poteškoće pri osnaživanju i zaštiti proizvodnje ili označavanju proizvoda, a potrošačima otežavaju razumijevanje njihovog značenja.

Istodobno, zbog različitih pravila, zakonodavnih okvira i metoda rada sustav upravljanja kvalitetom postaje teško razumljiv poljoprivrednicima i ostalim dionicima tog sektora. Riječ je o zahtjevima vezanim uz dobru poljoprivrednu praksu i zdravstvene standarde te ugovornim klauzulama kojima se određuju oznake kvalitete, procesi označavanja ili pravila certificiranja.

Još jedan izazov predstavlja sve veći broj proizvoda iz zemalja s nižim troškovima proizvodnje koji europskim poljoprivrednicima stvaraju dodatni pritisak.

Nedostatak odgovarajuće komunikacije među poljoprivrednicima, kupcima i potrošačima o kvaliteti poljoprivrednih proizvoda može stvoriti dodatne izazove pa ju je potrebno ojačati radi učinkovite promocije takvih proizvoda.

Promjene nabolje

Dionici europskog poljoprivrednog sektora prepoznali su sve spomenute izazove, što je dovelo do inicijative Komisije kojom se osnažuju strateški pristupi potpori kvalitete poljoprivrednih proizvoda. Tako je u listopadu 2008. godine objavljena *Zelena knjiga* čije je izdavanje pratila serija savjetovanja o provedbi sustava upravljanja kvalitetom proizvoda. Na savjetovanjima su prikupljena stajališta o prikladnosti postojećih regulatornih instrumenata i učincima koje politike upravljanja kvalitetom imaju na poljoprivrednike unutar i izvan EU-a.

Na savjetovanjima je bilo više od 550 sudionika iz 26 zemalja članica i 5 zemalja koje nisu članice Unije (Argentina, Australija, Norveška, Švicarska i Sjedinjene Države). Francuska, Poljska i Italija ponudile su više od 50 posto od-

Komisija je razmatrala sljedeća temeljna pitanja o politici upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda:

- U kojem smjeru bi se trebali razvijati instrumenti poput označavanja zemljopisnog podrijetla i sustava certificiranja kvalitete hrane?
- Koja je uloga standarda u trženju poljoprivrednih proizvoda?

govora. Dotaknuta su mnoga pitanja, a u razgovore su bili uključeni poljoprivrednici, trgovci, zastupnici europskih interesnih skupina, predstavnici lokalnih vlasti, potrošača, udruga, poljoprivrednih i proizvođačkih organizacija.

Komisija je na konferenciji posvećenoj politikama upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda u ožujku 2009. godine predstavila analize i zaključke sa savjetovanja. Konferenciju je u Pragu organiziralo češko Predsjedništvo EU-a. Sudionici su raspravljali o temama vezanim uz probleme upravljanja kvalitetom proizvoda, poput uvjeta uzgoja, standarda trženja proizvoda, europskih sustava upravljanja kvalitetom, sustava certifikacije i ekološke poljoprivrede.

Zaključci s konferencije i rezultati niza savjetovanja povezanih sa *Zelenom knjigom* iskorišteni su za nacrt *Priopćenja Komisije o politici upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda* izdanog u svibnju 2009.

Prema riječima Vincenta Cordoniera, predstavnika Komisijinog Odjela za kvalitetu, u *Priopćenju* su naglašena tri prioriteta: „Prvi se odnosi na poboljšanje komunikacije između poljoprivrednika, kupaca i potrošača. Drugi prioritet jest jačanje koherentnosti postojećih instrumenata i standarda potrebnih za širenje tržišta: marketing, označivanje kvalitete namirnica, zemljopisnog podrijetla i ekološke poljoprivrede. Treći je prioritet pojednostavljenje postojećih postupaka i uvjeta označivanja kako bi ih poljoprivrednici i potrošači lakše razumjeli i koristili.“

Što se tiče ciljeva iznesenih u *Priopćenju* koji se tiču trženja širokog spektra poljoprivrednih proizvoda, nastavit će se raditi na

postupcima označivanja, potrebi za utvrđivanjem mjesta proizvodnje te mogućem uvođenju zaštićene oznake za poljoprivredne proizvode iz planinskih područja.

U budućim fazama nastojat će se uskladiti instrumente povezane sa zemljopisnom podrijetlom poljoprivrednih proizvoda i namirnica, vina i alkoholnih pića, vodeći računa o tome da se zadrže posebnosti svakog pojedinačnog sustava označivanja. Osim toga, razmotrit će se mogućnost zamjene postojeće „oznake tradicionalnog ugleda“ s oznakom „tradicijiski proizvod“.

Priopćenje će utrti put napretku u širenju tržišta ekoloških proizvoda razvojem vizualnog identiteta (logotipa) čije je predstavljanje najavljeno za srpanj 2010. godine. On će potrošačima jamčiti europski standard ekološke proizvodnje.

Budući koraci

Najavljujući buduće korake europske politike upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda, povjerenica Komisije Mariann Fischer Boel naglašava: „Trenutačno se raspravlja o rasporedu provedbe novih strateških pristupa. Prijedloge možemo očekivati do kraja 2010. godine.“

Očekuje se da će rezultati savjetovanja i nove razvojne politike Komisije poljoprivrednim proizvođačima i drugim dionicima ruralnog sektora omogućiti korištenje

unaprijeđenih standarda za široki spektar proizvoda iz ruralnih područja.

U tom je kontekstu važno ujediniti napore europskih proizvođača. Taj je cilj povjerenica istaknula u zaključnim zapažanjima na konferenciji o kvaliteti proizvoda u Pragu, navodeći kako „Sustav upravljanja kvalitetom često uključuje niz dionika u proizvodnom lancu prehrambenih proizvoda. Postoji opasnost da u nekim slučajevima poljoprivrednici budu gurnuti na margine. Glavni je cilj poljoprivrednicima osigurati izvlačenje koristi iz što je moguće više sustava – omogućiti im slanje poruke do krajnjih potrošača, pri čemu mogu koristiti sustave označivanja da naplate svoj trud.“

Više detalja o *Priopćenju* Komisije o politici upravljanja kvalitetom poljoprivrednih proizvoda možete doznati na internetskoj stranici:

http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

“Politika upravljanja kvalitetom u konačnici se svodi na komunikaciju s potrošačima. Smatram da to možemo postići bez „nasilnih“ intervencija.”

Povjerenica Komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj Mariann Fischer Boel

Tema rasprave: ruralni razvoj

Bioraznolikost europske unije: pokretač održivog gospodarstva u ruralnim područjima





Kao i drugdje u svijetu, i u Europskoj zajednici traži se provedba aktivnosti koje će ublažiti smanjenje bioraznolikosti. Mjere za postizanje tog cilja ruralnim zajednicama donose i znatnu gospodarsku korist.

Bioraznolikost je širok pojam koji se odnosi na raznolikost oblika života i njihovih procesa. Ona uključuje raznorodnost unutar pojedinih vrsta – primjerice različite pasmine domaćih životinja i sorte usjeva; među vrstama; te među staništima, u što spadaju i različiti oblici korištenja obradivih površina. Bioraznolikost je u tijesnoj vezi s ruralnim područjima – koja pokrivaju većinu Europe i na kojima živi preko polovine njezinog stanovništva – jer ima presudnu važnost za njihove gospodarske i društvene potrebe.

Poljoprivreda i šumarstvo – djelatnosti koje zapošljavaju najveći broj stanovnika ruralnih područja – glavni su opskrbljivači hranom i građevinskim materijalom u zemljama EU-27. Seoska područja Europe zadovoljavaju i važne zdravstvene potrebe. Istraživanja su pokazala da doticaj s prirodom ima pozitivan učinak na tjelesno i emocionalno zdravlje ljudi (vidjeti članak o društveno angažiranom poljoprivrednom sektoru na str. 32.).

Potreba za očuvanjem bioraznolikosti prepoznata je u *Uredbi o ruralnom*

razvoju EU-a (1698/2005), a od 2003. godine ogleđa se i u reformama Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP). Nakon Zdravstvenog pregleda ZPP-a 2008. godine bioraznolikost je određena kao jedan od novih izazova u ruralnom razvoju. Naglasak koji Politika ruralnog razvoja stavlja na očuvanje bioraznolikosti podudara se s ciljevima Akcijskog plana očuvanja bioraznolikosti EU-a. Namjera im je do 2010. godine zaustaviti smanjenje bioraznolikosti. Vijeće za zaštitu okoliša Europske unije iznijelo je potrebu za definiranjem vizije i ciljeva zaštite bioraznolikosti i njezinog održivog korištenja i nakon 2010. godine.

Utjecaji poljoprivrede

Poljoprivrednici upravljaju velikim dijelom europskog zemljišta i imaju velik utjecaj na bioraznolikost. Proteklih dvadesetak godina vlada povećana potražnja za poljoprivrednim (i šumarskim) proizvodima koja je, zajedno s onodobnim tržišnim politikama i napretkom tehnologije, dovela do intenzifikacije i specijalizacije poljoprivredne proizvodnje koje su prirodne resurse i bioraznolikost često izlagale velikom pritisku.

No, s druge strane, tradicionalni niskointenzivni oblici poljoprivrednih djelatnosti oblikovali su europski krajobraz i utjecali na različitost njegovih vrsta i staništa. Istraživanja pokazuju kako je 50 posto svih vrsta u Europi, uključujući mnoge rijetke leptire i ptice (pokazatelj visokog stupnja bioraznolikosti), ovisno o poljoprivrednim zemljištima.

Poljoprivreda dakle može imati negativne i pozitivne učinke na staništa i vrste. Pašnjaci koji su poluprirodna staništa i na kojima je prisutna ekstenzivna poljoprivreda, često su poljoprivredne površine s najvećom bioraznolikošću, a bioraznolikost se smanjuje s povećanjem intenziteta poljoprivrede. Prema podacima Europske agencije za okoliš, poljoprivredna zemljišta velike prirodne vrijednosti (povezana s tradicionalnom, ili niskointenzivnom, poljoprivredom, koja nije gospodarski konkurentna) uglavnom prevladavaju u južnim zemljama članicama (primjerice španjolski dehesas i portugalski montados) ili stepskim predjelima istočnih zemalja članica. I u drugim dijelovima EU-a postoje poljoprivredna zemljišta velike prirodne vrijednosti kao što su brdski predjeli Velike Britanije ili livade i pašnjaci u Alpama.

“Osiguravanje poticaja za nastavak primjene onih oblika poljoprivrede koji su usmjereni na očuvanje biljnog i životinjskog svijeta velik je izazov poljoprivrednoj politici.”

Izvjешće Europske agencije za okoliš, *Signali 2009.*

Poduzetništvo i bioraznolikost

Bioraznolikost ima stratešku važnost za poduzetništvo – osigurava sirovine i prirodne resurse za mnoga poduzeća u ruralnim područjima. To najviše dolazi do izražaja u slučajevima gdje profit izravno ovisi o zdravim ekosustavima, kao u seoskom turizmu – gospodarskoj grani koja u Europi doživljava procvat. No uočeno je i to da je raznolikost gena, vrsta i ekosustava povezana s povećanom otpornošću i biološkom produktivnošću poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, farmaceutske industrije, prerade hrane itd.

Procjenjuje se da se 90 posto od 1 200 do 1 300 endemskih (autohtonih) biljaka koje se u Europi koriste u komercijalne svrhe, dakle 20 000 do 30 000 tona godišnje, prikuplja na divljim staništima. I dostupnost nedrvenih šumskih proizvoda, primjerice gljiva, orašastih plodova i bobica, povećava se s razinom bioraznolikosti šuma. Bioraznolikost izravno utječe i na bruto domaći proizvod jer osigurava sirovine za proizvodnju proizvoda za široku potrošnju te kroz svoj utjecaj na oblikovanje cijena. Primjerice, neki su ljudi spremni platiti više za proizvode dobivene održivim načinom uzgoja i proizvodnje.

Osim izravne gospodarske koristi od očuvanja bioraznolikosti, postoji i ona neizravna u smislu ekoloških, estetskih i etičkih vrijednosti. Ruralno poduzetništvo u cjelini, a pogotovo mala i srednja poduzeća, uviđa da usvajanje „zelenih“ mjera može donijeti i financijsku korist.

Godine 2007. Europska je komisija financirala izradu studije o malim i srednjim poduzećima u kojoj je posebna pozornost usmjerena na takozvana „zeleni“ poduzeća tj. ona poduzeća čije temeljne djelatnosti ovise o bioraznolikosti i koja kroz svoje temeljne djelatnosti doprinose njezinom očuvanju. Iako je teško izmjeriti doprinos pojedinih poduzeća očuvanju bioraznolikosti, studija je pokazala kako je taj doprinos značajan.

Sredstva Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR)

Politika ruralnog razvoja poljoprivrednicima, šumarima i ostalim ruralnim dionicima nudi različite mjere kojima se potiče očuvanje europske bioraznolikosti. One su uglavnom osigurane kroz II. prioritetnu os Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a uključuju:

- **Poljoprivredno-okolišne mjere** – poljoprivrednici ili drugi korisnici zemljišta mogu dobiti naknade za dodatne troškove ili pad prihoda koji su rezultat uvođenja posebnih ekološki prihvatljivih metoda rada. Mjere koje promiču ekološku poljoprivredu posebno su važne za povećanje bioraznolikosti. Istodobno, potrošačima osiguravaju visokokvalitetne proizvode.
- **Potpore područjima s otežanim uvjetima gospodarenja** – povezani su s prirodnim nedostacima kao što su teški klimatski uvjeti i strmost terena u planinskim predjelima, kojima prijeto povećana opasnost od napuštanja i, posljedično, opasnost od gubitka bioraznolikosti.
- **Potpore područjima iz mreže NATURA 2000** – odnose se na dodatne troškove ili pad prihoda nastale kao posljedica ograničenja korištenja površina sukladno propisanim planovima upravljanja NATURA 2000 područjima (izradu tih planova podupire III. prioritetna os programa ruralnog razvoja).

- **Šumsko-okolišne mjere** – znatno doprinose održivom korištenju šuma i očuvanju bioraznolikosti. Kao i kod ekološke poljoprivrede, stopa rasta tržišta održive sječe šuma mjeri se dvoznamenkastim brojevima. Drugo veliko područje rasta predstavljaju usluge ublažavanja klimatskih promjena, kao što su zaštita šuma i močvarnih područja radi apsorpcije ugljičnog dioksida. Zdravstveni pregled Zajedničke poljoprivredne politike 2008. godine utvrdio je da klimatske promjene, uz obnovljive izvore energije, upravljanje vodama i bioraznolikost, predstavljaju jedan od novih izazova, pa prema tome zaslužuju biti prioritet pri financiranju.
- **Neproizvodna ulaganja.**



Pogled unaprijed

Prema sporazumu nakon Zdravstvenog pregleda Zajedničke poljoprivredne politike, povećanje stope modulacije omogućit će zemljama jačanje aktivnosti očuvanja bioraznolikosti u područjima od prioritetnog značaja. Ta bi prilagodba trebala ojačati poljoprivredno-okolišne aktivnosti zemalja članica, što će poljoprivrednicima otvoriti više mogućnosti da doprinesu bioraznolikosti.

Očekuju se dodatne koristi za razne oblike biljnog i životinjskog svijeta, pogotovo one koji ovise o ekstenzivnim oblicima poljoprivrede, pašnjacima ili ostalim poljoprivrednim staništima s raznolikim biljnim vrstama. Međutim, njihov će utjecaj ovisiti o učinkovitosti provedbe na nacionalnoj razini te o tome hoće li potpore na lokalnoj razini ići u pravome smjeru. Kako će različiti dionici – poljoprivrednici, šumari, nevladine organizacije i ruralna zajednica u cjelini, odgovoriti na nove izazove, tek će se pokazati.

Naposljetku, često je potrebno određeno vrijeme kako bi se prepoznali pozitivni učinci mjera za očuvanje vrsta ili staništa. Kao što sljedeći primjeri pokazuju, gdje postoje volja i neophodna potpora, vidljivi su i pozitivni učinci na bioraznolikost. Osim toga, takve aktivnosti donose gospodarsku korist ruralnim zajednicama.

“Svrha Zdravstvenog pregleda jest osposobiti poljoprivrednike za izazove poput klimatskih promjena koji slijede u godinama koje su pred nama, te im omogućiti praćenje tržišnih signala .

Usmjerevanjem više novca u ruralni razvoj omogućeno je stvaranje mjera posebno prilagođenih rješavanju problema pojedinih regija. //

Povjerenica Komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj
Mariann Fischer Boel





Danska: poljoprivredna potpora radi očuvanja ugroženih žaba krastača

Poljoprivredni proizvođači s juga Danske počeli su provoditi poljoprivrednu praksu koja doprinosi očuvanju bioraznolikosti onih ruralnih područja koje je nekoć nastanjivala vrlo rijetka vrsta žabe krastače, crveni mukač.

Intenziviranje poljoprivrede i okrupnjavanje obradivih površina u Danskoj, ali i u drugim dijelovima sjeverne Europe, snažno su utjecali na tu iznimno ugroženu životinjsku vrstu. Osunčane bare, prvotna staništa crvenog mukača, zatrpavana su kako bi se dobile obradive površine. Drugdje su pak takva područja napuštana, pa su bare zarasle i postale sjenovite. Do 1990-ih populacija crvenih mukača spala je na svega 1 200 jedinki.

Danski poljoprivrednici danas provode njemački koncept cjelogodišnje ispaše goveda na pašnjacima na kojima se nalaze bare, utočišta crvenih mukača. U sklopu poljoprivredno-okolišnih mjera stočari dobivaju poticaje za kupnju goveda pasmina

Galloway i Highland (škotsko visinsko govedo). Potpore su dio sustava takozvanog „rotirajućeg gospodarstva“, u kojem korisnici mjere dobivaju goveda bez naknade, a za pet godina su obvezni predati jednak broj goveda nekom drugom poljoprivredniku koji je početnik u tom poslu. Na taj se način i drugi stočari mogu uključiti u spomenutu mjeru.

Danski biolog Lars Briggs iz savjetodavne tvrtke Amphi Consult pojašnjava kako je ta mjera 2004. godine, kada je prvi put uvedena, predstavljala novost među danskim poljoprivrednicima, tradicionalno okrenutima mljekarstvu. Danas je, međutim „vrlo popularna“, a priključuju joj se i uzgajivači drugih vrsta stoke zainteresirani za oblike uzgoja usmjerene očuvanju bioraznolikosti. Broj žablje populacije se stabilizirao u ključnim područjima, a poljoprivredno-okolišna mjera služi kao pokretač održivog gospodarstva lokalne zajednice.



SCHLESWIG HOLSTEIN



BERNARD LAFON



Francuska: ekološki proizvodi i ekološki turizam

Vrt *Oh! Légumes oubliés*, smješten u regiji Gironde, blizu grada Bordeauxa u Francuskoj, tipičan je primjer „zelenog“ poduzeća.

Na gospodarstvu se ekološki prihvatljivim metodama uzgajaju brojne vrste voća i povrća koje su danas zaboravljene (*oubliés*) ili se rijetko uzgajaju. To je izvrstan primjer obiteljskog posla utemeljenog na tradicionalnim metodama uzgoja koji je preinačen kako bi išao ukorak s promjenama na tržištu i u gospodarstvu.

Obiteljski je posao 1977. godine utemeljio Bernard Lafon, koji mu je i danas na čelu. Lafon je počeo tako što je tradicionalno gospodarstvo na imanju dvorca de Belloc iz 18. stoljeća, koji je već generacijama u posjedu njegove obitelji, pretvorio u centar koji promovira „raznolikost hrane“.

Centar se danas bavi četirima temeljnim aktivnostima: ekološkim uzgojem, preradom hrane, trgovinom te turističkom djelatnošću i podukom. Osim toga beru samoniklo bilje, od kojih se većina ondje i prerađuje. Centar zapošljava ukupno 15 ljudi, a godišnji promet iznosi više od milijun eura. Izvozi se 30 posto proizvodnje, većinom u Sjevernu Ameriku, na sjever Europe i u Aziju.

Više informacija potražite na dvojezičnoj (francuskoj i engleskoj) internetskoj stranici: www.ohlegumesoubliés.com



Irska: očuvanje rijetke flore na visoravni Burren

Na livadama vapnenačke visoravni u Irskoj uspješno se provodi kombinacija upravljanja obradivim površinama i poljoprivrednih tehnika usmjerenih očuvanju bioraznolikosti.

Smještena na središnjem dijelu zapadne, atlantske obale Irske, visoravan Burren je jedinstveno vapnenačko područje koje pokriva više od 60 000 hektara obradivih površina, hridi, pećina i brdskih zaravni. U tom karakterističnom krajobrazu nalaze se mnoga vrlo rijetka staništa, poput livada bogatih orhidejama.

Na tom je području poljoprivreda još uvijek najčešći oblik korištenja tla, a da bi se sačuvala postojeća interakcija između bogate bioraznolikosti travnjaka na Burrenu i potreba lokalnih poljoprivrednika za obradivim površinama, iskorištena su sredstva europskih fondova.



RUAIRÍ Ó CONCHUÍR

Ključnu aktivnost usmjerenu očuvanju bioraznolikosti tog područja predstavlja inicijativa 20 lokalnih gospodarstava da uspostave odgovarajući redoslijed ispaše stoke na različitim dijelovima livada bogatih biljnim vrstama. To podrazumijeva: testiranje koristi od produženja i prilagodbe zimske ispaše; iskušavanje novih načina ljetnih ispaša; te olakšavanje pristupa stoke na pašnjake kako bi se izbjegle štete koje bageri za održavanje putova nanose najvažnijim staništima.

Oporavak zaštićenog područja dug je proces. No na najvažnijim pašnjacima već je uočen velik pomak, primjerice znatan porast broja orhideja. Financijska korist ostvarena je kroz potpore za sudjelovanje u poljoprivredno-okolišnom projektu kao i kroz plasman lokalne govedine i janjetine uzgojene na zaštićenim područjima. To ruralnom gospodarstvu donosi dobit i pokazuje kako se može dobro koristiti raznolikost lokalnih proizvoda.

Više informacija potražite na internetskoj stranici:
www.burrenlife.com



Grčka: turizam i očuvanje palmi na plaži Vai

Aktivnosti usmjerene na očuvanje jedinstvene vrste palmi na plaži Vai na Kreti pretvorile su to područje otoka u privlačno turističko odredište. Osim udvostručenja površine iznimno rijetkog staništa, započela je provedba plana razvoja turizma. Održivost projekta osigurana je uključivanjem lokalnih dionika.

Do prije nekoliko godina šuma palmi Phoenix theophrastia, jedne od samo dviju autohtonih europskih vrsta palmi, bila je okružena poljoprivrednim zemljištima koja su sprečavala prirodni način njezina obnavljanja. Nekoć su palme prekrivale područje od gotovo 300 hektara. No melioracijom tla tijekom 1950-ih uništena je većina šume. Njeno se propadanje nastavilo, tako da je do 2000. godine zauzimala područje od tek 15,6 hektara.



KATERINA RAFTOPOULOU

Poljoprivrednici su pristali premjestiti svoju proizvodnju na alternativne lokacije, dalje od osjetljivih područja koja okružuju šumu ne bi li se ona proširila i obnovila. Pod vodstvom grčkog centra Bitotpe-Wetland uveden je niz mjera za obnavljanje šume kako bi se poboljšala njena struktura i snaga. Istodobno, uveden je i plan održivog razvoja turizma.

Posljedično, područje rijetkog staništa se udvostručilo i šuma sada pokriva 31,7 hektara. Iako je nekoć čitavo područje bilo prepušteno nekontroliranom razvoju turizma, danas je lokalna zajednica svjesna važnosti očuvanja šume i razvoja održivog turizma. U tijeku je razmjena zemljišta uz potporu poljoprivredno-okolišnih mjera.

Istraživanje ruralnih područja

Studija RECA-e: usklađivanje savjetodavnih usluga s različitim potrebama ruralnog razvoja

Poljoprivrednicima i ostalim dionicima ruralnog razvoja savjetodavne usluge osigurava niz različitih vrsta organizacija.

U nedavno objavljenoj studiji naveden je skup čimbenika uspjeha koje savjetodavna tijela mogu primijeniti kako bi svoje savjetodavne službe uskladili s promjenama u ruralnom sektoru.

Poljoprivredne komore i slična savjetodavna tijela mogu koristiti potporu europske politike ruralnog razvoja za razmjenu znanja o dobrim praksama i učenje kako najbolje, i prema kome, usmjeriti svoje usluge. Nedavno izrađena studija pod nazivom „Suradnja unutar Europske mreže poljoprivrednih komora (RECA)“ predstavlja nov korak u osnaživanju njihove suradnje. Cilj studije bilo je istražiti koliko i na koji način savjetodavna tijela za poljoprivredu i ruralni razvoj vode računa o razlikama među poljoprivrednicima i područjima na kojima oni žive i rade.

Izradu studije vodila je Francuska poljoprivredna komora, a pokrivala je sedam zemalja članica (Austriju, Španjolsku, Francusku, Njemačku, Mađarsku, Sloveniju i Ujedinjeno Kraljevstvo). Promjene u ruralnom prostoru koje su upravo zbivaju, a pogotovo činjenica da one utječu na potražnju za

savjetodavnim uslugama vezanim uz ruralni razvoj, predstavljale su idealno okruženje za provedbu istraživanja.

Istraživači RECA-e prepoznali su sljedeće ključne promjene u ruralnim područjima: promjenjivost rizika s kojima se poljoprivrednici i ostali ruralni poduzetnici svakodnevno susreću; potiskivanje poljoprivrednih sektora na margine proporcionalno osnaživanju raznolikosti ruralnog gospodarstva; izazovi povezani s mjerama prilagodbe klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja; suprotni demografski trendovi – negdje dolazi do gubitka stanovništva, a negdje do prekomjernog razvoja ruralnih područja; utjecaji novih politika, poput poticanja proizvodnje biomase ili razvoja biotehnologije. Sve navedeno, uz društvene zahtjeve za sigurnom hranom, upravljanje vodama, zaštitu okoliša i očuvanje bioraznolikosti, stavlja poljoprivrednike pod velik pritisak.

Nove potrebe, novi izazovi

U kontekstu novih potreba i novih izazova, studija RECA-e je istražila kako poboljšati učinkovitost savjetodavnih službi. Studija je pokazala da savjetodavnim tijelima jamče uspjeh ovi čimbenici:

- Dobro poznavanje potreba različitih dionika. Savjetodavna tijela rade s različitim korisnicima (poljoprivrednici, lokalna samouprava, poduzeća, udruženja, lokalne akcijske grupe itd.). Ona dakle trebaju biti stručna u mnogim područjima, kao što su teritorijalna kohezija, poljoprivredna proizvodnja i diverzifikacija gospodarstva, zaštita okoliša te društveno-ekonomski problemi povezani sa svim navedenim temama.
- Mreža centara podrške prilagođenih



lokalnim uvjetima diljem ruralnih područja. Pružanje usluga prilagođenih potrebama zajednice poboljšava učinkovitost savjeta i pomaže izgradnji odnosa s lokalnim dionicima. Ključno je poštovanje lokalne kulture i načina života.

- Predviđanje potreba. Praćenje rada nekog poljoprivrednog gospodarstva ili poduzeća omogućuje jasnu procjenu trenutnih razvojnih potreba.
- Protok informacija i umrežavanje. Traženje povratnih informacija i mišljenja dionika iz ruralnih područja i njihovo prosljeđivanje donositeljima odluka ili voditeljima programa u savjetodavnim organizacijama što doprinosi kvaliteti savjetodavnih usluga.
- Dioba opreme, prostora i drugog. Suradnjom među savjetodavnim tijelima može se poboljšati radna

učinkovitost i podijeliti troškovi. Na taj način se može povećati i vidljivost ostvarenih usluga.

- Partnerstvo s različitim lokalnim dionicima. Pristup koji uključuje partnerstvo osigurava da sudionici bolje razumiju različite izazove u poljoprivredi i ruralnom razvoju.
- Obuka savjetnika. Tehničke vještine i znanje o zakonodavnom okviru sve su više specijalizirani i savjetnici moraju redovito nadograđivati svoje stručne sposobnosti u svim područjima. To se odnosi i na metodološke vještine, kao što su upravljanje projektima, umrežavanje ili usluge promidžbe, te vještine rada s ljudima poput upravljanja raspravom kroz facilitaciju i medijaciju.

Provedive smjernice

Programi ruralnog razvoju mogu pomoći u osnaživanju tih aspekata savjetodavnih usluga u ruralnom razvoju o čemu govori Clarie Venot, suradnica na izradi studije RECA: „Svjesni smo da postoje mnogi problemi vezani uz primjenu čimbenika uspjeha istaknutih u studiji, no uvjereni smo da rezultati studije pružaju provedive smjernice za uspješno pružanje usluga ruralnom sektoru koje se mogu primijeniti diljem EU-a“.

Više informacija i projektu RECA-e pogledajte na internetskoj stranici:

http://paris.apca.chambagri.fr/download/apca/h/2009/sem_26/RECA_Exterieur.zip





TRUEFOOD: povećanje konkurentnosti europskih proizvođača hrane

Europski proizvođači tradicionalne hrane imaju veliku korist od rezultata inovativnog međunarodnog istraživačkog projekta koji je omogućio da se, poboljšanjem kvalitete, prehrambenih vrijednosti i sigurnosti, proizvodima iz ruralnih područja osigura dodana vrijednost.

Većina hrane koja se u Europi konzumira priprema se od tradicionalnih poljoprivrednih proizvoda. Jedan od najvećih izazova s kojim se suočavaju proizvođači tradicionalnih prehrambenih proizvoda jest povećanje konkurentnosti. Pojam tradicionalni prehrambeni proizvod podrazumijeva različite vrste proizvoda kao što su talijanski parmezan, grčka feta i skandinavski losos. Pojam uključuje i raznovrsno voće i povrće koji se već stoljećima uzgaja u Europi.

Novi pristupi u cilju povećanja konkurentnosti proizvođača tradicionalnih prehrambenih proizvoda omogućuju da stvore dodanu vrijednost postojećem asortimanu. No uspjeh bilo kojeg novog pristupa ovisi o tome hoće li ga, i kako, prihvatiti potrošači te je li, i u kojoj mjeri, sposoban udovoljiti standardima sigurnosti.

Europski propisi o hrani su prilično kruti dok su očekivanja potrošača ponekad proturječna. Na tržištu vlada velika potražnja za sigurnim i kvalitetnim proizvodima koji istodobno moraju biti što je manje moguće prerađeni te u sebi ne sadržavati konzervanse, ili ih sadržavati u malim količinama. Udovoljavanje tim zahtjevima je vrlo zahtjevan zadatak za europske proizvođače hrane. Trenutno se provodi velik broj istraživačkih projekata kojima je cilj iznaći načine za povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća uključenih u europski lanac opskrbe hranom.

Vrlo složen istraživački projekt pod nazivom TRUEFOOD (Traditional United Europe Food, Tradicionalna hrana ujedinjene Europe) objedinjuje osam usporednih radnih paketa čiji su zajednički ciljevi razumjeti očekivanja potrošača,

ispitati nove tehnologije te uključiti mala i srednja poduzeća u tehnološki prijenos inovacija. Šesti okvirni program (FP6) Europske komisije financijski podupire TRUEFOOD iznosom od 15,5 milijuna eura. Četverogodišnje istraživanje bit će dovršeno u svibnju 2010. godine. Istraživačkim projektom upravlja konzorcij koji čini 11 glavnih europskih federacija proizvođača i prerađivača hrane i pića koji predstavljaju 35 000 malih i srednjih poduzeća iz više od 20 zemalja Europe.

Rezultati istraživanja

Rezultati do kojih je zasad došao TRUEFOOD-ov multidisciplinarni tim ohrabruju. Doneseni su korisni zaključci o sklonostima potrošača, a učinjen je i napredak u definiranju inovacija koje bi se mogle uvesti u proizvodni ciklus.



T. HUDSON

Margarethe Hersleth, članica istraživačkog tima, pojašnjava: „Na samom početku morali smo razjasniti što potrošači zemalja koje sudjeluju u projektu smatraju tradicionalnim prehrambenim proizvodima te što od takvih proizvoda očekuju.“ Rezultati ankete prevedene među potrošačima u Poljskoj, Španjolskoj, Belgiji, Francuskoj, Italiji i Norveškoj pokazali su da se tradicionalnom hranom smatra ona koja je „kvalitetna“, „poznata“, „koju su jeli djedovi i bake“ i „proizvedena originalnim načinima proizvodnje ili receptima“. Ti su podaci potvrdili veliko zanimanje potrošača za tradicionalnu hranu i osigurali temelj za istraživanje inovacija vezanih uz tradicionalne proizvode.

Uočena je i činjenica da su zdravstveni problemi čimbenik koji bitno utječe na odluku o kupnji nekog proizvoda. Zbog

toga su TRUEFOOD-ovi istraživači znatni dio svog rada posvetili mogućnostima smanjivanja potencijalno štetnih sastojaka hrane a da se pritom ne skрати rok trajanja hrane, pogorša njezin okus ili ugroze standardi sigurnosti. Inovacije do kojih su došli obuhvaćaju: nove metode otkoštavanja, soljenja i obrade koje doprinose smanjenju količine soli u sušenim šunkama s kosti, a napredak je postignut u prirodnim metodama biokontrolne povrća koje su dobra zamjena za pesticide te nove tehnologije za utvrđivanje količine masnoća u filetima lososa prije nego što krenu u proces obrade.

Širenje informacija

Završne faze projekta FP6 predviđaju izravan kontakt s europskim proizvođačima hrane kroz kampanju širenja informacija.

U malim i srednjim poduzećima provodit će se obuka zaposlenika kako bi se podigla svijest o zaključcima TREFOOD-ovog istraživanja i pomoglo u prijenosu tehnologija. Više informacija o TREFOOD-ovom istraživanju dostupno je na internetskoj stranici www.truefood.eu

European Commission
European Network for Rural Development

European Commission > Agriculture and Rural Development > Rural Development > EN RD

European Network for Rural Development

EN RD STRUCTURE NATIONAL RURAL NETWORKS LEADER EVALUATION EXPERT NETWORKS EVENTS CALENDAR

HOME

WHO'S WHO

COUNTRY INFORMATION

LEADER APPROACH

EVENTS MEETINGS

RESOURCE CENTRE

EN RD PUBLICATIONS

FAC

GLOSSARY

European Evaluation Network for Rural Development

WELCOME TO THE
European Network for Rural Development (EN RD)

Rural development is of special importance for the EU, and not least for all those living and working in rural areas. One of the key goals of the EN RD – and indeed the EU's rural development strategy – is to help bring rural communities closer together in order to improve the implementation of the Rural Development Policy. This means strengthening the flows of information and communication between the different levels of Europe's rural stakeholders. In turn this will encourage a greater and more efficient level of interaction and exchange of expertise in all areas of EN RD activity. In addition, it will also help to facilitate specific actions such as sharing of experience and evaluation of rural development policy.

Read more...

With this in mind, the new EN RD website incorporates a variety of features and rural development information. It also provides links to other relevant websites, at European, national and local levels.

One of these is the **European Evaluation Network for Rural Development**, which is a distinct network within EN RD dealing specifically with evaluation issues, providing content development, support and guidance, and information and dissemination services to evaluation actors in Member States (administrators, RDP evaluators, academics/researchers) and to the Commission.

In the near future interactive tools will also be available like for example data bases, search tools or an exchange platform.

Download the second Annual Work Plan of the EN RD : [PDF] [] []

EVENTS CALENDAR

Check the latest event information.

COMMITTEES

The last **Leader Subcommittee** meeting took place on the 25/11/2009.

The last **Coordination committee** meeting took place on the 9/12/2009.

EVENTS

NETWORK MEETINGS

National Rural Network (NRR) meetings allow for regular contact between networks in order to discuss common issues and challenges. The seventh meeting took place in Brussels on December 10th 2009.

EN RD PERIODICAL

Issue 1 and 2 of the EU Rural Review are currently available online. They are only available in English at the moment, the other five language versions will be on-line soon.

Download them **here**.

Notice about site language

Please note that this web site is only available in English for the moment. Other language versions will be available in the near future.

CONTACTS **Who's Who**

NEWSLETTER **Rural News**

MEDIA **Official Logo**

Europska mreža za ruralni razvoj na Internetu:
<http://enrd.ec.europa.eu>

